

CULTURA CREȘTINĂ

revistă lunară

Redacția și Admini-
sfracția:
Blaj (Transilvania).

Abonamentul:
Pe an . . . . 50 lei.
Pe șase luni. 25 lei.

Redactor responsabil:
Dr. Victor Macaveiu
BLAJ.

Tricentenariul Propagandei.¹⁾

Biserica este templul grandios al dumnezeirii, fondat de însuș Domnul Nostru Isus Hristos pe temelii Apostolilor, pe stâncă lui Petru, pentru că în ea și prin ea oamenii, ca tot atâtea pietri vii spirituale, să înfăptuiască marea împărăție mesianică pe pământ. Pentru acest scop trimis-a Domnul Hristos pe Apostoli în lumea largă, să vestească evanghelia la toată făptura; spre acest scop datu-le-a toată puterea în ceriu și pe pământ, poruncindu-le să propovăduiască cuvântul dumnezeesc, să boteze în numele sfintei Treimi și să lege și deslege, făgăduind a fi cu dânșii, până la sfârșitul veacurilor.

Apostolii și urmașii lor, și mai ales Pontificii Romei, și-au dat deplin seamă de acest rost al Bisericii pe pământ, și astfel n'au cruțat oboseală și jertfă, ca să vestească și lățească cuvântul Domnului la toate neamurile pământului.

Păgânismul primise, cum știm, lovitura de moarte în imperiul roman, sub Constantin cel mare la an. 313, și mai apoi sub Theodosiu cel Mare la a. 392; așa că, sub urmașul acestuia, Theodosiu II (408—450), putem zice, că se ștersese orice urmă mai evidentă și palpabilă a cultului idololatric. Dar împărații aceștia prin decretul lor nu veniră decât să consacre o stare de fapt. Deja Tertulian reprezentase pe creștini în apoloگیile sale ca foarte numeroși în mijlocul tuturor neamurilor și claselor și pozițiilor sociale — până și în palat, senat, for și agrii imperiului — „afară de temple“. Tot aceeaș mărturie ne-o dau despre numărul lor scriitorii Tacit, Lucian, Celsiu, Pliniu și alți scriitorii păgâni, cari ni-i arată răspândiți în toate provinciile imperiului roman. „În tot pământul a ieșit vestirea lor“.

¹⁾ Conferință ținută cu prilejul serbării comemorative din Blaj, a doua zi de Rusale.

Activitatea misionarilor Romei deveni însă și mai plină de avânt, după ce creștinismul era de mult singur stăpânitor, absolut suveran în imperiul roman. Ei își întoarseră atenția spre semințiile celtice, germane și slave. Pomenesc în treacăt de încreștinarea Irlandezilor prin sf. Patrițiu, trimis la dâșii de papa Celestin I în 432, de a Scoțienilor prin sfântul Paladiu, trimis de acelaș papă în 431, de a Anglosaxonilor în Britania prin sf. Augustin în 596, trimis de Papa Gregoriu cel Mare, a Germanilor prin sf. Bonifațiu, trimis în Germania de papa Gregoriu II în 718, a Pomeranilor la începutul veacului XII de sf. Otto, legatul papii Calixt II (1124), de a Svedienilor din partea delegatului apostolic, mai târziu papă, Adrian IV (1160), care avu merite și în ce privește întoarcerea Norvegienilor, a Finilor și Lituaniilor, — aceasta, cea din urmă.

Cucerită Europa, misionarii își caută mai apoi câmp larg de activitate în celelalte continente. Astfel trebuie pomenită cu laudă activitatea misionară a franciscanilor și dominicanilor, spre a întoarce la creștinătate pe musulmani, cari martirizară — fie zis iarăș în treacăt — într'un singur an, 1261, mai mult de două sute de franciscani, și nu mult după aceea o sută și nouăzeci de dominicani; trebuie pomenită cu laudă, în era ce urmează imediat descoperirii drumului spre Indii și descoperirii Americii (1492), la sfârșitul veacului 15 și începutul veacului 16, activitatea prodigioasă a Dominicanilor, și mai ales a Iezuiților în India, în Japonia și China și pretutindeni în lumea nouă. Un sfântul Francisc Xaveriu, boteză el însuș în India și Japonia mai bine de 1.000,000 păgâni, un Roberto Nobili, apostolul Brahmanilor din India, un Bartolomeu Las Casas, dominican, apostolul și protectorul Indienilor din America centrală și sudică, un Matteo Ricci, cel dintâiu care pătrunde în China și se impune atenției tuturor cercurilor diriguitoare prin vastele-i cunoștințe, un Ioan Adam Schall devenit mandarin al imperiului, un Verbiest și Gerbillon, toți învățați de primul rang și misionari fervenți, un S. Aloisiu Betrando, care dela 1562—69 converti 150,000 Indieni în Nuova-Grenada (adecă Colorabia), precum și părinții Cataldino și Macerata, cari propuseră și inițiară în 1610 renumitele *reductions*, republicele modele creștine pentru Indienii din Paraguay, — toți acești părinți jezuțiți fi-vor de veșnică și pioasă amintire pentru orice suflet nobil și simțitor, care-și dă seamă de ce va să zică: „Mergând învățați toate neamurile”.

În felul acesta am fi ajuns în sbor repede la veacul al XVII-lea, care deschide o nouă eră pentru propagarea credinței, și pune bazele acțiunii misionare mai disciplinate, mai unitare. Lipsea până acum un organism vast central, care să se ocupe numai de misiuni, care să culegă informații despre starea religiei din toate țările de misiuni și să afle dela misionarii de acolo mijloacele cele mai ducătoare la scop pentru propagarea credinței în fiecare țară și regiune, să combine mijloacele acelea, care să însuflețească, să țină treze conștiințele oamenilor, să deștepte energii amorțite, să fie un veșnic memento și numai prin ființa sa, că datorie avem cu toții să lucrăm într'acolo, ca să fie o turmă și un păstoriu: ca toți una să fie.

Astfel deci, marele pontific Gregoriu XV înființă, prin bulla sa „Inscrutabili“, ce poartă data 22 Iunie 1622, sacra Congregație „de Propaganda Fide“, în frunte cu un cardinal prefect, cu 13 cardinali, doi prelați și un secretar, care să se dedice exclusiv acestei opere mărețe, spre mărirea lui Dumnezeu și exaltarea credinței. El expune în constituția sa, ce-l îndeamnă mai ales la pasul acesta: „De aceea, ceea ce se poruncia tuturor din partea Domnului, ca să vestească evangelia la toată făptura, îl obligă mai ales pe Petru, care era în fruntea tuturor prin prerogativa stăpâniei, și căruia singur i-se demândase din partea Domnului, să pască oile sale“. Și mai la vale adaogă, că este „slujba lui Petru și a urmașilor lui, de a aduna din cele patru părți ale lumii oameni ce rătăcesc prin fărădelegi diferite, ca... să-i facă deodată și mădulare ale lui Hristos, capul nevăzut al Bisericii, și astfel să-și câștige împărtășirea rudeniei întru Hristos și câștigându-o aievea să cugete ale lui Hristos, să îplinească ale lui Hristos, și în sfârșit prin harul Spiritului sfânt, să poată fi mutați la pășunea veșnică, bând acolo din torentul nesecat al desfătării Domnului“. Iată deci și scopul Propagandei, conform intenției Papei a lăți în întreagă lumea lumina binefăcătoare a Evangheliei lui Hristos; a rechiama oile rătăcite prin schisme și erezii; a împărtăși păgânilor și tuturor sufletelor nenumărate, ce trăiesc încă în întunerecul ignoranței și rătăcirii, noțiunea singurului Dumnezeu adevărat, a Mântuitorului nostru dumnezeesc, ca să-L adore, să-L iubească, să-L posedă în vecii vecilor în cer. Cu un cuvânt, pe toți să-i câștige lui Hristos.

Dar prin ce mijloace își va obține ținta? Doar prin mijloace violente? Nici decăt! O spune însaș Congregația, în prima sa scrisoare enciclică de datul 15 Ianuarie 1622, în care ordonă delegaților apostolici din diferitele părți ale lumii, să avizeze pe mai marii țărilor, că ea: „nu tinde într'acolo, să ridice tribunale sau să exercite jurisdicție vremelnică în nici un loc, nici de a adopta atitudini violente sau neobișnuite; ci de a veghia, pe căi dulci și pline de dragoste, cari aparțin Spiritului sfânt, la întoarcerea necredincioșilor, acuș predicând, învățând și disputând, acuș admoniând, sfătuind și solicitând și cercând a-i atrage în chip dulce la lumina adevărului, la calea mântuirii, prin rugăciune, ajunuri și elemosine și până și prin mortificări și lacrimi vărsate pentru dănșii, și administrându-le sfintele taine, fără de a face vâlvă, într'o dulce tăcere, pentrucă e mai mult ungera harului milei dumnezezești, decăt lucrarea omenească, care dă și produce roadă“.

Și acum v'ați aștepta, poate că, să vă zugrăvesc detaliat activitatea aceste congregații, dela fondarea ei încoace și până acum în zilele noastre. Dispensați-mă, rogu-vă, dela această însărcinare, fiindcă este grea din cale afară. Ea ar cuprinde volume întregi și o muncă migăloasă de ani dearândul. Se pregătește tocmai acum în Roma o astfel de lucrare.

Mărturisească mai vârtos despre această activitate grandioasă monumentalele opuri ale Congregației de Propaganda „Bullarium pontificium S. Congregationis de Propag. Fide“, în 7 volume mari, de sute de pagini fiecare, și appendice de alte sute de pagini, „Jus Pontificium de Propaganda Fide“ în 8 volume mari de 5240 pagini (a. 1888—98 și a. 1909). și „Collectanea S. Congr. de Propaganda Fide“ 2 vol. de 1306 pagini, unde aflu codicele activității misionare, regulele, măsurile și mijloacele înțelepte, luate pentru normarea activității acesteia în toate părțile lumii.

Mărturisească însuș marele Napoleon I, care trebui să recunoască, că Roma prin misionarii săi trimiși de Propaganda deprinde o influință cu mult mai mare și mai trainică, decăt Roma vchilor Chesari, cu toate coloniile sale de militari împărăștiați în lumea întreagă.

Și drept are Napoleon! Pentrucă dacă azi se vestește evanghelia absolut în lumea întreagă, asta se datorește inițiativei sau cel puțin încurăjării, sprijinului cald al Propagandei, care împarte teritoriile de misiuni între diferite orduri de că-

Mugări și călugărițe și le poartă neconținut o grijă părințească, sprijinindu-le și cu bani, pe cât se poate.

Ca să aveți o idee aproximativă despre cât trebuie să speseze această Congregație an de an, vă spun, că ea susține Colegiul de Propaganda din Roma; în parte colegiul Iosefin din Colombo, Statele unite, colegiul albanez din Scutari, seminariul din Candy, colegiul scoțian din Roma, colegiul sir, siro-malabaric, maronit, armean, cel bulgar din Salonic, colegiul leonin din Athena etc., că ea își susține delegațiile sale apostolice (4) și multe dieceze și vicariate apostolice, cu operele lor împreună. Și din ce le susține? Din fundațiile papilor, ale cardinalilor, preoților, cari și-au jertfit tot ce-au agonisit într'o viață de om, a patricianilor romani și italieni, din caritatea publică a creștinilor catolici din lumea întreagă, însuflețiți numai de idealul creștin.

Iar ce bine imens aduce ea culturii morale și bunăstării civile a neamului omenesc și în zilele noastre, în cele 181 vicariate apostolice, 58 prefecturi apostolice, 22 arhidieceze, 55 dieceze șcl. împrăștiate în cele 5 continente ale lumii, supuse și azi jurisdicției sale, veți putea constata: din activitatea prodigioasă a părinților albi (pères blanches) ai cardinalului Lavigerie, cari au schimbat și până acum fața pământului Africei interne, a teritoriilor din jurul lacului Nyanza, au civilizat țara vastă a Ugandei, și-și continuă misiunea cu râvnă și acum; din activitatea fiilor lui Don Bosco, cari au făcut minuni de opere civilizatoare în Brasilia, colonizând între altele provincia imensă Matto Grosso, așa că guvernul brazilian alege în semn de recunoștință de guvernator al aceleia pe un episcop misionar salezian; din activitatea trapiștilor în Africa de sud, cari au reînviat în formă grandioasă renumitele *reducciones* a Jeziuților din Paraguay și Mexico, învățându-i pe negrii, pe lângă religie, și toate artele și meseriile lucrative.

Ce bine imens a produs această Propagandă veți putea constata în sfârșit și numai din simplul fapt, că numărul misionarilor trimiși în lumea întreagă și ieșiți numai din colegiul Propaganda Fide fondat la 1627 de Urban VIII. — colegiu în care fuseseră primiți și întâii alumni români Șincai, Caliani, Petru Maior — socotit după un calcul aproximativ — se urcă la 4500, iar a tuturor misionarilor ieșiți dela Universitatea Propagandei „Polyglotta“ din Roma, la cel puțin 18,000. — Amintesc, ca în paranteză, că în aceste școli s'au perândat oameni

renumiți în lumea științifică, ca Angelo Mai, Mezzofante, Assemani, Leo Allatius; și că dintre superiorii și rectorii Propagandei am avut chiar acum în zilele noastre pe cardinalul Camassei, fost patriarh latin la Ierusalim, avem și acum pe nunțul apostolic din Washington Statele-Unite, Mgr. Bonzano, pe nunțul apostolic din Australia Mgr. Cattaneo, pe patriarhul latin din Ierusalim, Mgr. Barlassina, iar dintre profesorii săi mai tineri, unul e nunțiu în Polonia, Mgr. Lauri, altul e subsecretar de stat la Vatican, Mgr. Borgongini—Duca, iar unul e cardinal: Eminența Sa Laurenti. Asta, ca să se vadă ce solitudine poartă Vaticanul colegiului Propagandei și școlilor sale și peste tot misiunilor.

Acești misionari ai Propagandei însă s'au ocupat nu numai de cultura religioasă a popoarelor respective, ci au căutat să îmbogățească și domeniul științelor. Așa că lucrările lor geografice, carto- și topografice, etnografice și limbice sunt cele dintâi lucrări serioase și apreciate și premiate de academiile cele mai înalte profane. Pomenesc, între altele, de lucrările geografice ale lui Thoman, Huc și Gabet despre Africa ostică, ale Ini Thiefenthaler despre India, ale lezuților despre China, din rapoartele cărora s'a alcătuit opul cel mai vast despre China în 13 volume „Memoirs concernant les Chinois“ apărut la Paris în veacul al XVIII și s'a reconstruit tot ce știm despre China de pe vremuri. Și ce interesante și instructive la extrem au-s, în ce privește etnografia, „Muzeul borgian“ al Propagandei și cel din Lyon al operei „Propagării credinții“ azi împreună cu cel din Roma, neîntrecute în felul lor, în cari vezi trecându-ți pe dinaintea ochilor întreg globul pământesc, cu moravurile, obiceiurile, culturile, îndeletnicirile sale.

E știut apoi, ce merite și-au câștigat, bunăoară în știința meteorologică, părintele Desgodins și părinți jezuiți: directorii ai observatoarelor din Sika-wei (China), Bombay, Calcutta, Darienling, Sidney, și părintele Cazet cu observatorul astronomic ce și l-a ridicat în Tananariva. E știut ce servicii importante a făcut relativ la istoria naturală chineză părintele lazarist Armand David. E știut, ce merite și-au câștigat pe tărâmul botanicei jezuiții misionari Menyharth și Sodiro, unul în ținutul inferior al lui Zambezi (Africa), iar celălalt în Ecvador, America de sud. Și nu pot, să nu amintesc faptul, că părintele Roblet a fost decorat de societatea geo-

grafică dela Sorbona pentru lucrările sale topografice din Madagascar, iar opera Propagării credinții din Lyon a fost decorată la expoziția mondială din Paris (a. 1855) pentru meritele sale pe tărîmul industriei.

Iar în ce privește cunoștința limbilor, nu i-a întrecut nimeni pe misionarii Romei. Știința comparativă a limbilor își datorește doară origina misionarului jezuit Hervas, care adună probe din 300 limbi și gramatici din 40 limbi. Insuși Humboldt recunoaște doară în privința asta meritul misionarilor.

Cele dintâi traduceri ale sfintelor Scripturi, în limbile popoarelor ce primiră cuvântul evangheliei în teritoriile de nou cucerite, se datoresc tot misionarilor Romei. Așa, ca să vă citez numai câteva exemple, ei tipăriră scriptura, sau întreagă, sau numai în parte, în dialectele limbei Bari-Dinca, în limba mexicană, în limba Wolof (Senegambia), în limba insulelor Viti din Oceania, ca să citez numai pildele cele mai recente, din anii 80—90 ai veacului trecut. Mai înainte traduseră sfânta Scriptură în limba armeană, amharică din Abissinia arabică, iar' cu mult înainte în cea tatară, chineză, singaleză, tamulică, anamitică, malaică și multe altele. Societatea biblică britanică se ivi mult mai târziu și edită multe traduceri de ale misionarilor Romei ca pe ale ei proprii, așa spre pildă făcu cu sriptura armeană, cu cea amharică, arabică: editură a Propagandei din Roma.

Ca să vă puteți face o idee și numai palidă despre binele imens cultural, ce l-a produs în interesul diferitelor rase și popoare și seminții aceasta „Propagandă“, vă voiu aminti, că singur numai în tipografia Polyglotta din Roma, azi împreunată cu a Vaticanului, sunt 180 de caractere tipografice, dintre cari cea mai mare parte streine, și'ntre acestea 65 de caractere aparținătoare limbilor orientale. Din teascurile acestei tipografii a ieșit ne'ntrecutul *fac simile* al codicelui Vatican al sfintei scripturi în grecește, au ieșit grematici în limba arabă, etiopică, albaneză, epirotă, barmană, oromoni (Galla Abissinia), în dialectele native ale Australiei, în limba bulgară, ebraică, georgiană, otomi, persiană, sanscrită, indostană, tibetană, turcă (am înaintea ochilor catalogul Propagandei din 1909—10); au apărut catehisme în limbile angola, amharică, bulgară, madagascrică, marastă, mosetenă, etc.; cărți liturgice, în o mulțime de limbi, ca să nu amintesc și de

istorii, cărți de morală, cărți de drept, de predici și cărți de ascheză, apărute iarăși în o mulțime de limbi. Nu înseamnă asta, a-și pricepe menirea, a promova în mod puternic binele popoarelor, cultura lor, cauza lor, interesele lor superioare? Și nu-i oare adevărat, că această biserică internațională, în înțelesul *nobil* și *creștinesc* al cuvântului — cum e internațional și Dumnezeu — a făcut și face mai mult bine popoarelor, decât bisericile naționale, în înțelesul *restrictiv* și *șovinist* al cuvântului, oricari ar fi acelea?

Da! Admirabilă este activitatea misionarilor Romei; și cu atât mai admirabilă, cu cât până la începutul veacului XIX, această activitate misionară a fost exclusiv în sarcina lor, fiind bunăoară corifeii protestantismului absolut ostili acesteia în teritoriile extraeuropene,¹⁾ iar bisericile ortodoxe ne producând aproape nimic pe acest teren, cum e îndeobște cunoscut.

*

În ce ne privește apoi pe noi Români, dacă Unirea din 1700 cu Roma, — aș zice mai vârtos „Reunirea“, căci la început fuseserăm doară chiar latini, cu limbă și rit latin, cum dovedesc domnii Pârvanu *a)*, Onciu *b)*, Iorga *c)* și până și Xenopol *d)*, în operele lor istorice, dacă, repet, unirea cu Roma: „este cel mai de seamă bine cultural din trecutul nostru“²⁾; dacă, după spusele domnului Titu Maiorescu, prin Unire: „Românii transilvăneni au ajuns în cetatea eternă, unde a reînviat în ei sentimentul gîntei latine, revărsându-se asupra noastră a tuturor, ceea ce a fost o fericire, căci a înălțat neamul întreg“³⁾; — însemnați-vă bine, că tot ceea ce atribuie acești oameni de seamă Unirii, aceasta prin Propaganda, prin școlile sale din Roma, s'au realizat, unde au putut învăța Șincai, Petru Maior, Caliani și seria lungă a celorlalți luceferi ai neamului nostru. Și „dacă“, cum spune profesorul Ursu dela universitatea din Iași, „am fi intrat și noi în sfera religioasă a Papilor“ „alta ar fi fost soarta noastră“, căci, „ne-am fi putut realiza de mult misiunea noastră istorică“⁴⁾; eu zic, că realizarea unirii politice de acum

¹⁾ Joh. Gerhard din Jena, *De locis theologicis*, 1610—21.

a) Pârvanu, *Contribuții epigrafice*, pp. 10, 73, 115, 160, ss. 182 etc.

b) Onciu, din *Istoria României*, p. 14.

c) Iorga, *Istoria bis. rom.* vol. I, p. 6, 71.

d) Xenopol, *Istoria rom.*, vol. II. p. 121 ss.

²⁾ Prinos lui C. A. Sturdza, *Petre Janos*, p. 316.

³⁾ Articol în *Familia*, la jubileul de 40 ani a Revistei.

⁴⁾ Articol în „*Românul*“ din 20 Oct. 1912.

se datorește de sigur unirii religioase cu Roma, care a pregătit în măsură hotărâtoare terenul, și, de altă parte, misiunea culturală *istorică* a neamului nostru încunjurat de masa compactă slavă și turanică, este mai asigurată, când legați suntem cu frații noștri latini din apus și prin legăturile politice și adânci ale credinței, chezeșie mai trainică a alianței între noi și dâșii. În loc de a fi această legătură cu Roma o piedică a culturii noastre, a binelui neamului, ea servă de a întări și scoate tot mai mult în evidență apartinerea noastră la marea familie latină și de a ține viu și treaz interesul acelor frați față de noi.

Și apoi, cum adicătelea? Religia, credința asta a fraților noștri, credința Romei a produs în lumea mare roadele pe cari vi le-am arătat, și numai în mijlocul neamului nostru ar trebui să fie urgisită, ca o piedecă de cultură, de progres și civilizație? Tocmai dimpotrivă! Numai oameni înguști la minte sau orbiți de patimi, pot afirma, că noi am forma o disidență în mijlocul neamului, atunci când noi mai vârtos prin Biserica noastră și în strânsa alianță cu Roma, leagămul neamului nostru, suntem nota cea mai expresivă, suntem conștiința vie a latinității noastre aici în provinciile danubiene, și astfel sentinela cea mai avansată a mării familii latine, care s'a debarasat de tot ce-i element disolvant slave-bizantin. Eată dară că biserica noastră prin astfel de legătură cu Roma străbună este într'adevăr românească, înțeleg, romană, în toate fibrele cele mai adânci ale ființei sale, cum arată chiar cărțile liturgice ale fraților ortodoxi¹⁾, căci doară fica nu-și poate urgisi pe mama sa, ramura trebuie să fie în contact cu rădăcina, râul cu izvorul, părintele său, dacă nu vrea să-și renege însași ființa sa.

Deci acuma când, oh! Propagandă, Alma Mater, prăznuim iubileul tău de 300 de ani, eu, urmaș zmerit, în numele lui Petru Maior George Șincai, Petru Pavel Aron de Bistra, Iacob Aron de Bistra, George Maior, Laslo, Ioachim Pop, Fărcaș, Bunea, Hossu, Mihali și alții mulți adurmiți în Domnul, cari au dus în mormânt dragostea lor învăpăiată față de tine, și Urbea eternă, în numele propagandiștilor români cari suntem în viață, și cari te iubim cu tot focul sufletului nostru, în nu-

¹⁾ Mineiul de București. a 1892, Noemvrie, p. 382, 387, a 1893, pp. 37, 40, 41, 251, 252, 253, 255., Aprilie p. III., etc.

mele bisericii române unite, a Blajului și profesorilor săi idealişti, cari au beneficiat mai nemijlocit de spiritul tău, îți mulțumesc pentru imensele servicii ce ne-ai făcut neamului, pentru idealismul ce l-ai vărsat în noi și rugăm pe cel Atotputernic, să te ocrotească deapururi, ca și pe viitor să ne poți purta grije, așa cum porți grije de soartea celorlalte popoare, de soartea lumii întregi, sub oblăduirea Scaunului lui Petru. Așa să fie!

Ep. Dr. ALEX. NICOLESCU.

Pagini de istorie.

Cumanii și episcopia lor.

(IV.)

10. Cele trei năvăliri cumane în împărăția bizantină sub Manuil Comneul. — O epopee grecească la „Teleorman“.

Din Rusia, Cumanii se îndreaptă iarăși spre împărăția Bizanțului, unde domnia acum Manuil Comnenul (1143—1180), împăratul cu ambițiile cele mai vaste și cu planurile cele mai grandioase, dintre toți puternicii cari și-au desfășurat strălucirea în cetatea lui Constantin.

Întâia invazie cumană sub domnia acestui împărat e povestită de *Niketas Choniates* și de *Kinnamos*. Că amândoi relatează același fapt istoric, reiese din împrejurarea, că amândoi vorbesc de una și aceeași ocazie a expediției lui Manuil împotriva Cumrnilor: Roger II, regele Siciliei (1101—1154), ocupase Corcyra (astăzi Corfu), iar împăratul pornește împotriva lui spre apărarea insulei; ajuns la Filipopol, el primește știrea că hordele cumane au trecut Dunărea; atunci, întrerupând expediția împotriva lui Roger, pornește spre întimpinarea Cumanilor. Deasemenea, amândouă izvoarele relevează că, după expediția cumană, Manuil Comnenul pleacă deadreptul spre Corcyra. Aceste împrejurări arată lămurit, că amândoi istoriografii vorbesc despre una și aceeași expediție a împăratului bizantin împotriva Cumanilor.

Ocuparea Corcyrei de către Roger al Siciliei a avut loc la 1151¹⁾, iar Manuil întreprinde expediția pentru liberarea

¹⁾ Chronologia Niketae. ed. Migne, PG, ser. II, tom. 139 (Paris 1894) col. 1059.

însulei la 1152. Astfel invazia cumană și expediția împotriva lor a împăratului Manuil cade la 1152¹⁾.

Expediția însăș e relatată pe scurt de Niketas Choniates: Cumanii, trecând Istrul, devastează localitățile dela poalele Hemului; împăratul, întrerupând campania împotriva lui Roger, se îndreaptă asupra Cumanilor, pe cari îi bate la întâia ciocnire; după aceasta, pleacă deadreptul spre Corcyra²⁾. La atâta se reduce raportul lui Niketas. Să se noteze, că *el nu știe nimic despre o trecere a Dunării din partea lui Manuil în urmărirea Cumanilor*.

În raportul lui *Kinnamos* deosebim două părți, dintre cari întâia e identică în substanță cu povestirea de mai sus a lui Nichită Honiatul: Cumanii, trecând Dunărea, adună o pradă imensă, jefuind tot ce întâlneau în cale; o ciocnire însă între Manuil și Cumani n'a avut loc, căci barbarii, observând la timp pregătirile împăratului, se întoarseră în grabă peste Istru în țara lor, luând cu sine toată prada adunată. Amândouă raporturile se pot împăca ușor. Retragerea Cumanilor de teama oștirilor imperiale, Niketas a putut-o concepe ca o biruință a Cezarului, atribuind-o unei ciocniri fericite pentru Bizantini. La atâta s'ar reduce întâia expediție a lui Manuil Comnenul împotriva Cumanilor, dacă *Kinnamos* n'ar mai adăuga la raportul său o a doua parte, *care lipsește la Niketas*.

Dar, oridecâteori am cetit și recetit această parte a povestirii lui *Kinnamos*, totdeauna mi-a lăsat impresia unui fragment epic, lipsit de aparența adevărului istoric. Îmi pare că povestirea însăș conține în sine toate semnele unui cânt epic la adresa eroului apoteozat. Să urmărim deci cu luare aminte toate elementele cari alcătuiesc expunerea istoriografului imperial.

Împăratul, auzind că dușmanii s'au întors la stânga Dunării, aleargă la acest fluviu, unde găsind o luntre „făcută dintr'un singur lemn“, poruncește unui țăran de acolo să i-o aducă. Țăranul însă, în loc să-i aducă luntrea, începe să-l dojenească, pentrucă n'a avut grije de satele și orașele din

1) Și nu la »1144«, cum are D. Onciul, *Originele principatelor române* (București 1899) 81. Vezi cap. 9 nota 2 din lucrarea de față.

2) Niketas Choniates. *De Manuele Comneno*. lib. II, 2, ed. Migne, PG, tom. 139 (Paris 1894) col. 412.

Bulgaria, pe cari le-a lăsat pradă Cumanilor. Drept răspuns, Manuil jură că va pedepsi aspru pe acești pustiitori Sosind, într'aceea, și armata la Dunăre, împăratul își alege „500” de călăreți, între cari se aflau *Cumani* și *Pecenegi* slujitori în oștirea bizantină. Aceștia trec Istrul cu Manuil Comnenul în frunte, pe „luntri legate între sine”. După trecerea Dunării, Bizantinii nu dau nicăiri de Cumani; totuși îi urmăresc până ajung la două râuri navigabile, pe cari nu le pot trece fără luntri. Atunci, împăratul detașează o parte din mica sa cavalerie, trimițându-o înapoi la Dunăre, cu ordin de a lega de cai luntrile de acolo și a le aduce în grabă. Ordinul se execută și cele două râuri fără nume sunt trecute. De aici străbat „un spațiu întins”, până ajung la un munte cu numele enigmatic de *Τένου—ῶρομος*, aproape de hotarele *Tauroscitiiei*. Ne dând nici aici de Cumani, Manuil trimite o parte din cei 500 de călăreți în interiorul *Tauroscitiiei*, spre căutarea dușmanilor, cu ordin de a-i ataca, unde vor fi dat de dânșii. Soldații însă, zărind în sfârșit pe Cumani, nu îndrăznesc a da lupta până la sosirea împăratului. Sosind în fine și acesta, el se îmbracă mai întâiu în armură de luptă — cu o solemnitate homerică — și apoi începe atacul. E o luptă crâncenă. Pe când barbarii se aruncă din toate părțile asupra Bizantinilor, împăratul, „repezindu-se cu sulita în mijlocul lor, sparge frontul, omorînd nu câte unul, ci câte doi deodată; astfel, Cumanii fiind sguduiți prin atacul împăratului, se aruncă și ceilalți Bizantini și rup întregul șir de bătaie”. Dușmanii sunt învinși; mulți din ei rămân pe câmpul de luptă; Bizantinii iau „cam vr'o 100 de prizonieri”, între cari și pe un renumit principe cuman cu numele *Lazaros*. Nu e vorba despre nici un Bizantin ucis sau luat prizonier. Biruitorii se întorc înapoi; împăratul și-a împlinit jurământul făcut unui țaran pe malul drept al Dunării¹⁾.

Lăsând la o parte celelalte trăsături cu caracter epic prea bătător la ochi, să ne oprim la muntele *Τένου—ῶρομος* dela hotarele *Tauroscitiiei*²⁾.

1) Kinnamos, *Historiarum* lib. III, 3, ed. Migne, PG, ser. II. tom. 133 (Paris 1864), col. 421—424; ed. Bonn (1836) pag. 93,

2) Iată textul grecesc, Kinnam lib. III, 3, ed. Migne, col. 424: *Ὁ δὲ γεγονότος ἀμογητὶ διέβαινον, χωρὸν τέ τινα δολιχὸν διαμείψαντες ἄχου καὶ ἐπὶ ὄρος τένου ὄρομον ἦλθον, ὅπερ ἀγχού των Ταυροσκιτικῆς ὀρίων ἀνέχει.*

A. D. Xenopol se grăbește a interpreta *Tenu-Hormos* prin *Teleorman*, dar e silit să constate, că acest pretins *Teleorman* se află la granițele Galiției¹⁾. De fapt, *Taurosciția* la Kinnamos și contemporanii săi bizantini înseamnă Rusia de nord cu Galiția, pe când *Sciția* cuprindea stepele de sud ale Rusiei ocupate de Cumani, împreună cu Moldova și Muntenia de mai târziu, supuse și ele Cumanilor, cari, tocmai pentru aceasta, erau numiți „Sciți“ în imperiul bizantin²⁾.

Așadar, cei „500“ de călăreți ai lui Manuil au pătruns până la hotarele Rusiei, „dupăce au străbătut un spațiu întins“. Dar în care parte a Rusiei? În partea unde munții îi formează hotarul; în cazul cel mai bun pentru Kinnamos, primim și noi granițele Galiției muntoase. Ei bine, este oare probabil ca marele Emanuil Comnenul să fie atât de temerar, încât să urmărească pe Cumanii nevăzuți dela Dunăre până la munții Galiției numai cu „500“ de oameni? Nu știa el nimic despre nenumăratele horde cumane, cari puteau să-l nimicească împreună cu ceata lui de călăreți? Să înainteze el cu atâta siguranță prin însăș țara Cumanilor cu o mână de oameni, fără a se teme de un întreg popor sălbatec de călăreți? Afară de aceasta, pregătirea la luptă, atacul și rezultatul ne întăresc și ele în impresia, că avem de a face cu o epopee grecească lângă pretinsul *Teleorman* din preajma munților galițieni. Pe lângă aceste criterii interne, mai relevăm pe unul extern: tăcerea lui *Niketas Choniates*, care descrie, cum am dovedit, aceeaș expediție a lui Manuil Comnenul împotriva Cumanilor, fără a pomeni ceva despre o trecere a Dunării sau despre o luptă bizantino-cumană în părțile de nord ale Istrului, deși ar fi vorba despre o strălucită faptă de arme a Bizantinilor.

A doua invazie cumană în imperiul lui Manuil stă în legătură cu războiul bizantino-maghiar din anul 1154. Pe când împăratul se răsboia cu Ungurii, în absența regelui Géza II

¹⁾ A. D. Xenopol, *Istoria Românilor*², II (București 1914) 254.

²⁾ Kinnamos ne spune că Galiția e o parte a *Taurosciției* (lib. III, 11), că orașul Chiev e în *Taurosciția* (lib. V, 12), iar la *Niketas Chroniates* *οἱ Ρώγες* (Rușii) sunt identici cu *οἱ Ταυροσζίδαι*, cum se vede spre pildă în *De Alexio Angelo*, lib. III, 5, unde e vorba atât de Rușii din Galiția cât și de cei din țara Chievului și împrejurimi. Compară Ludwig Schlözer, *Nestori Russische Annalen*, II (Göttingen 1802), pag. 229 B., precum și locul indicat aici din Stritter.

(1141—1161), Cumanii trec iarăş Dunărea, devastează cetăţile de pe malul drept şi înaintează cu jaf şi pârjol până sub lanţul Balcanilor. Manuil, ocupat în Ungaria, trimite împotriva lor pe generalul Coloman, care însă e bătut şi moare în urma rănilor primite, iar trupele lui sunt zdrobite de Cumani. Aceştia, în urma biruinţei, încărcând în tihnă prada pe cai, se întorc iarăş în ţara lor¹⁾. Anul năvălirii e determinat atât prin războiul maghiaro-bizantin, cât şi prin indicaţia din Cronologia lui Niketas: 1154²⁾.

A treia năvală cade între 1158—1157. Împăratul, întorcându-se spre Constantinopol din războiul turcesc, primeşte în drum ştirea că barbarii au trecut Istrul şi prădează marginele imperiului. Atunci, întrerupându-şi drumul spre casă, pleacă la Callipolis, iar de aici spre Dunăre împotriva Cumanilor. Aceştia însă, auzind despre apropierea lui Manuil, trecură iute în Muntenia³⁾.

La atâta se reduc cele trei invazii cumane în împărăţia bizantină sub Manuil Comnenul. Întâia e respinsă de acesta, probabil în urma unei ciocniri în sudul Dunării; la a doua, trupele bizantine sunt zdrobite; la a treia n'a avut loc nici o luptă. Astfel nu este exact că, cu prilejul celor trei năvăliri, „Cumanii fură bătuti cumplit de împăratul bizantin Manuil Comnen şi siliţi prin aceasta a se ţine câţva timp mai departe de Dunăre“⁴⁾. Adevărata pricină, care i-a silit „a se ţine câţva timp mai departe de Dunăre“, e ofensiva rusească împotriva Cumanilor, cum vom vedea în rândurile următoare.

11. Ofensiva rusească împotriva Cumanilor.

Părăsind împărăţia lui Manuil Comnenul, Cumanii se întorc iarăş la Nipru, de unde încep a nelinişti Rusia, când din propria lor iniţiativă, când chemaţi în ajutor de câte un prinţ

¹⁾ Niketas Choniates, De Manuele Comneno, lib. II, 7, ed. Migne, col. 429—432.

²⁾ Chronologia Niketae, ed. Migne, tom. cit., col. 1059.

⁴⁾ Kinnamos, Hist. lib. IV în fine, ed. Migne, tom. cit., col. 549. — Primim cronologia admisă de Stritter, Memoriae populorum olim ad Danubium, Pontum Euxinum, Paludem Maeotidem, Caucasum, Mare Caspium et inde magis ad septentriones incolentium, III, 2 (Petropoli 1778) 926.

³⁾ D. Onciul, Originile principatelor române (Bucureşti 1899) 81.

rus care se lupta împotriva fraților de acelaș sânge. Fie că veniau ca aliați ai unui principe rus împotriva altuia, fie că năvăliau nechemați, invaziile lor au fost totdeauna îngrozitoare. Numai la sfârșitul anului 1159, ei duceau în robie peste 10,000 de Ruși, după ce umpluseră toată provincia Smolensc cu leșuri, lăsând în urma lor orașele și satele în flacări¹⁾.

Cele mai multe devastări se repetau pe malurile Niprului, această arteră de comunicație comercială între împărăția Bizanțului și Rusia, Cumanii căutând neconținut să pună mâna pe corăbiile încărcate cu mărfuri bizantine pentru Rusia, pe cum și pe cele ce Rusia trimitea în imperiul de peste Marea Neagră. Tratatetele de pace pe cari Rușii erau siliți a le încheia cu acești barbari, n'aveau nici o valoare. Situația ne-o descrie frumos și mișcător Mstislav Isiaslavici, ultimul mare duce cu reședința la Chiev (1167—1169), într'o cuvântare ținută în fața prinților Ruși, pe cari voia să-i înduplece la o ofensivă generală împotriva pustiitorilor Rusiei. „Rusia — zice domnitorul — Rusia, scumpa noastră patrie, sângerează din rănilor primite dela Cumani, ale căror sforțări nelegiuite nu le-am putut stavili până acum. Ei ne jură pururea prietenie sinceră, primesc darurile noastre, dar, fără nici un respect față de jurămintele tratatelor, ei pun mâna pe creștini și-i duc în robie în stepele lor. Nu mai e nici o siguranță pentru corăbiile noastre de comerț cari străbat Niprul încărcate cu mărfuri bogate. Barbarii s'au hotărît a pune mâna pe calea comercială care duce în Grecia. A sosit vremea să recurgem la mijloace serioase și puternice. Amicilor și fraților, să punem capăt războiului civil și, cu ochii ridicați la cer, să tragem sabia răsbunării și să cădem asupra sălbatecilor dușmani, chiemând în ajutor pe Domnul“²⁾.

Cuvântarea a avut efect. Urmează ofensiva generală din Martie 1168. Oștirile aliate, sub comanda marelui duce, străbat stepele cumane timp de nouă zile, dar dușmanii fug dinaintea lor, lăsând în urmă tot ce le-ar fi împiedecat fuga. Rușii, urmărindu-i, reușesc să ia înapoi un mare număr de prizonieri, precum și o pradă imenză³⁾. Puterea cumană a fost respinsă, dar nu învinsă. Dacă încercarea de revanșă din anul următor,

¹⁾ Karamsin II 367.

²⁾ Idem, II 390—1.

³⁾ Idem, II 391.

1169, a fost zădărnicită prin biruința Rușilor, cari au adus la Chiev 1500 prizonieri, Cumanii s'au răsbunat îndeajuns, prin desele lor invazii până la 1176, când sdrobesc cele mai bune armate rusești ce le ieșiseră în cale¹⁾. Incurajați de această biruință, ei continuă a fi biciul Rusiei, mai ales sub marele lor han *Conceac*.

Nenorocirea adună din nou forțele creștine în sudul Rusiei, pentru a porni la a doua ofensivă. Trecând Niprul în stepele Polovților, Rușii dau de dușmani după un drum de cinci zile. Intâia luptă se dă la Ugla sau Orel. Cumanii sunt bătuți pe malurile acestui râu; 7000 de prizonieri și un mare număr de cai și arme de tot felul cad în mâinile biruitorilor. A doua luptă are loc la Khorol, unde e înfrânt renumitul han *Conceac*, cu toate uriașele lui arcuri automate, pe cari 50 de oameni abia le puteau întinde, și cu toate mașinile aruncătoare de foc, născocite de un Turc din Covaresm²⁾.

Dar a treia ofensivă, întreprinsă de Ruși câteva luni după ultimul triumf, în primăvara anului 1186, fu un adevărat dezastru pentru Rusia. Lupta a avut loc în Cumania între Doneț și Don, pe râul Caiala, astăzi Cagulnic. E adevărat că din întâiul atac au ieșit Rușii biruitori, dar succesul mai mult le-a stricat, mărimdu-le îngâmfarea. Cumanii, văzându-se primejduiți, își adună toate hordele de pe malurile Donului și reușesc să taie ieșirea Rușilor din cleștele celor două ape, mulțumindu-se timp de trei zile să arunce numai săgeți asupra dușmanilor, fără a se apropia la un atac cu sulitele, căci așteptau sosirea altor ajutoare. Intr'aceea, numărul Cumanilor crescând mereu, Rușii făcură o sfortare spre a ajunge la râu; dar barbarii, printr'o stratagemă iscusită, reușiră să-i încercuească deodată din toate părțile. Zădarnică fu toată lupta desperată a Rușilor. N'a scăpat nici unul. Toți au fost uciși sau luați prizonieri. Niște neguțători, cari priviau din depărtare lupta, au fost singurii soli cari au dus în Rusia vestea grozavului dezastru. Aceasta s'a întâmplat în Maiu 1186³⁾.

Urmarea acestei strălucite biruințe, care dădea mărturie despre puterea cumană sub marele *Conceac*, fu o nouă năvă-

¹⁾ Idem, III (Paris 1819) 49.

²⁾ Idem, III 75—6, Iulie 1185.

³⁾ Idem, III 77—9. — Intre prizonieri era și Igor, prietul Novgorodului cu fiul său Vladimir, care în captivitate se îndrăgosti de fiica hanului *Conceac*, luându-o în căsătorie (Karamsin, III 81).]

lire în Rusia, unde pustiind oraș după oraș, devastând satele și călcând sămănăturile, porniră spre Dunăre, încărcăți de pradă și prizonieri¹⁾. Atât de impunător era acest drum spre Istru, încât după 420 de ani, o hotarnică a satului Berilești, județul Brăila, mai vorbește despre „*Drumul lui Conceac*”²⁾. Era în vara anului 1186, an însemnat în istoria Românilor din Balcani.

12. Cumanii și înființarea împărăției româno-bulgare.

La 1018, împăratul bizantin Vasile II Macedoneanul (976 până 1025) scaldă în sânge și desființează împărăția bulgară, întinzând domnia Bizanțului până la Dunăre și primind, drept mulțămire, tragicul nume de Bulgarocton (= ucigător de Bulgari). După o robie de 168 de ani, Bulgaria devine iarăș imperiu, dar un imperiu româno-bulgar. Providența s'a folosit pentru înființarea noului imperiu de doi frați români, Petru și Asan, din Balcani (Haemus), cari au chemat în ajutor pe Cumanii din stânga Dunării pentru a ajunge la scopul drit.

Când la 1186 Românii și Bulgarii din Balcani, sub conducerea celor doi frați valahi, ridicară steagul revoltei pe piscurile stâncilor, putreda capitală a imperiului bizantin nu-și dădea seamă de însemnătatea și urmările loviturii pornite din munții și văile Hemului. Expediția întâiu din vara aceluiaș an a împăratului efeminat Isaac Anghelos (1185—1195) a întărit Bizanțul în convingerea, că răscoala din Balcani n'are nici o importanță deosebită. Ajutat de o ceață deasă, împăratul a putut pătrunde în munți, înfrângând rezistența răsculaților. Alungați de oștirile imperiale, „Petru și Asan, cu tovarășii lor de răscoală, s'au repezit spre Dunăre și, luntrărindu-o s'au dus la vecinii lor Cumani”³⁾, pe când Isaac Anghelul, dând foc secerișului adunat în snopi, și încrezându-se în făgăduințele Valahilor rămași acasă, se întoarce în capitală, sigur de potolirea primejdiei, spre a se fâli cu isprăvile sale⁴⁾.

1) Idem, III 79—80.

2) A. D. Xenopol. Istoria Românilor², II (București 1914) 254. — B. P. Hașdeu, Cuvinte din Bătrâni, I 171.

3) Niketas Choniates, De Isaacio Angelo, lib. I, 5. — Părțile din Niketas privitoare la imperiul româno-bulgar se află reproduse și traduse în limba cronicarilor noștri de G. Murnu, în Analele Acad. Rom., ser. II. Mem. șect. ist., tom. 28 (București 1906) 377—462. Textul de mai sus, pag. 381.

4) Idem, ibidem, lib. I, 5—6. Murnu 381.

Petru și Asan însă, „*trecând Dunărea, se întâlniră cu Cumanii*“¹⁾ și, făcând alianță cu acești stăpâni ai nordului dunărean, se întorc înapoi cu planul bine stabilit de a scutura lanțurile bizantine și a înființa „domnia Vlahilor și a Bulgarilor“²⁾. Armatele aliate se compuneau mai întâiu dintr'o mulțime fără număr de Cumani, cari trec Dunărea „ca niște legiuni de duhuri“³⁾; în oastea cumană se afla și un corp (*μοίρα*) de Valahi din stânga Dunării, cari erau supuși Cumanilor⁴⁾; pe lângă aceștia mai sunt amintiți și Bordonii sau Brodnicii⁵⁾, supuși și ei Cumanilor; adăugând, în sfârșit, și oștirile româno-bulgare din munții și văile Hemului, înțelegem primejdia ce se ridică amenințătoare ca o vijelie năpraznică asupra domniei bizantine în Vlaho-Bulgaria din sudul Istrului. Toate aceste neamuri, „împreunându-se într'o singură armie și coborîndu-se pe șesuri bune de călărime“, sdrobesc armata imperială, comandată de Ioan Cantacuzino, cumnat de soră a lui Isaac Anghelul, trimis de acesta împotriva răsculaților⁶⁾.

Dezastrul era destul de mare, pentru a trezi Bizanțul din moleșitul său optimism. Niketas Choniates, izvorul principal pentru înființarea imperiului româno-bulgar, relevează neconținut puterea, vitejia, agerimea și istețimea Cumanilor, deși sufletul lui clocotește împotriva acestor barbari, cari răstoarnă din temelie toată opera lui Vasile Bulgaroctonul. Afară de prima expediție, care a dat naștere la alianța valaho-cumană, împăratul a mai pornit de patru ori împotriva dușmanilor⁷⁾, totdeauna însă fără ispravă; ba în expediția din 1190 era să-și piardă și vieța⁸⁾. În ultima sa încercare, 1195, abia ajuns la Kypsella, e detronat, orbit și aruncat în mănăstire de fratele

1) Idem, *ibid.*, lib. I, 6. Murnu 382.

2) Idem, *ibidem*.

3) Idem, *ibidem*.

4) Aceasta ne-o spune Niketas mai pe urmă la an. 1199. Murnu 409

5) D. Onciul, *Originile principatelor române* (București 1899) 150, nota 39, în fine. Nu putem admite însă identificarea Brodnicilor cu Românii din Moldova.

6) Niketas Choniates, *op. cit.*, lib. I, 6. Murnu 382.

7) Idem, lib. II, 1—2. Murnu 383—7: expediția a doua și a treia.

8) Idem, lib. III, 3. Murnu 388—391: expediția a patra.

său Alexie Anghelul, care-i ocupă tronul (1195—1203) atât de sguduit de puhoiul cuman.

Istoriograful bizantin, care a luat parte la expediția din 1187 în calitate de „scriitor al împăratului“¹⁾, a putut studia ca martor ocular și modul de luptă al Cumanilor, pe cari îi imitau și Valahii de sub puterea și comanda lor. „Cumanii și Vlahii se răsboiau după datina lor străbună; adecă, apropiindu-se, aruncau săgeți și se încăerau cu sulitele; peste puțin însă, prefăcând năvala lor în fugă și intețind pe dușmanii lor să se ație după ei ca după niște fugari, ei de iznoavă, cu iuțeala paserilor ce taie văzduhul, se învârtejiau spre dușmani și cu mai multă inimă se băteau; smulgând săbiile și dând strigăt spăimântător foarte, aproape mai iute ca gândul se aruncau, secerând deopotrivă pe oricine prindeau“²⁾. Cât privește împresurarea orașelor, acelaș scriitor ne dă următoarea lămurire: „Cumanii nu se pricep la împresurări de ziduri, din care pricină dănșii se dau înlături dela întăririle satelor și orașelor și se mulțămesc ca în goana lor dintâiu, în chipul vijeliei, să răstoarne tot ce le stă înaintea și apoi să se întoarne înapoi“³⁾. Mai ales când erau urmăriți de forțe superioare, „fugiau cât puteau, dar tot aruncau săgeți înapoi“, și aceasta numai spre a trage în curse pe dușmani⁴⁾. Împăratul Isaac Anghelul ne dă și el următoarea icoană a Cumanilor, din care firește nu lipsește nici ura neputinciosului împotriva biruitorilor: „Și sunt acești Cumani un neam fără Dumnezeu și totodată cu mulți dumnezei. Niște calici și cu cojoace îmbrăcați, dar foarte răsboinici și dedați la traiul tâlhăresc și nesocotitori de orice moarte. Arma lor e tolba cu săgeți pieziș atârnată la șold și un arc răsăltător. Și la vreme de luptă ei călăresc și săgetează totodată. Când sunt urmăriți, dau dosul și apucă fuga, dar fugind se întorc și săgetează înapoi. Ei umblă și se hrănesc călare“⁵⁾.

Slabul Alexie credea cel mai nimerit să între în tratative de pace cu Petru și Asan; aceștia însă, pe temeiul neconte-

1) Idem, Murnu, pag. 385: »Eu am urmat atunci pe împărat slujindu-i ca scriitor«.

2) Idem, ibidem.

3) Idem, ed. Murnu, pag. 410.

4) Idem, ibidem, pag. 433.

5) Idem, ibid., pag. 456.

nitelor succese, impun condițiuni atât de grele încât și noul împărat e silit la continuarea războiului. El trimite împotriva Vlaho-Cumanilor mai întâiu pe generalul Alexie Aspiete, a cărui armată însă e sfărâmată în Bulgaria, iar generalul luat prizonier¹⁾. Aceeaș soartă a avut și sevastocratorul Isaac, ginerele împăratului, care e prins de un Cuman, după ce și-a pierdut o mare parte din armata sa²⁾. Nici retragerea Cumanilor la 1195, nici asasinarea lui Asan la 1196³⁾, nici uciderea lui Petru la 1197⁴⁾ n'a putut schimba situația în favoarea Bizantinilor, căci în locul celor dispăruți se ridică fratele lor Ioniță, care desăvârșește opera înaintașilor săi, făcând din Vlaho—Bulgaria o monarhie de care se cutremurau porțile Bizanțului. *Infrângerea Bizantinilor înseamnă întemeierea împărăției româno-bulgare, iar aceasta se datorește în mare parte concursului puternic dat de Cumani.*

Dr. IOAN FERENȚ.

Rubrica homiletică.

Predică pe Dumineca II după Rusale.

Veniți după mine și voi face pe voi vânători de oameni. Mat. 4, 19.

După dumnezeiasca arătare dela râul Iordanului, după ajunul și ispitirea în pustie Domnul nostru Isus Hristos a pornit să vestească Evangelia, să împlinească lucrarea cea mare a mântuirii oamenilor. În zilele cele dintâi ale propovedaniei sale și-a ales doisprezece apostoli și tocmai sfântă Evanghelie de azi ne arată, cum a ales pe Petru și Andreiu, pe Iacob și Ioan. Aceștia erau pescari și pescuiau în marea Galileii, când Isus apropiindu-se de ei le-a zis: Veniți după mine și voi face pe voi vânători de oameni. Atât Petru, cât și Andreiu, cât și Iacob și Ioan, și-au părăsit îndată corăbiile și au urmat pe Isus, Iacob și Ioan și-au părăsit chiar și pe tatăl lor, pentru ca să

¹⁾ Idem, De Alexio Isaaci Angeli fratre, lib. I, 4, Murnu 397—8.

²⁾ Idem, ibidem, Murnu 400—401.

³⁾ Idem, ibid., lib. I, 5, Murnu 403—3: »Omorît de unul de ai lui«!

⁴⁾ Idem, ibid., lib. I, 6, Murnu 406: »Străpuns fiind cu sabia de unul din neamul lui«! Aceeaș soartă va avea și Ioniță.

urmeze pe propovăduitorul Adevărului. Au părăsit cele pământesti pentru cele cerești, cele trecătoare pentru cele veșnice!

Isus și-a ales Apostoli, pentru ca să le încredințeze lățirea în lume a adevărilor propovăduite de dânsul. Alegerea lor a făcut-o chiar la începutul propovedaniei, pentru că a voit, ca ei să-i asculte chiar toate învățăturile și să le cunoască, dela cea dintâiu, până la cea din urmă. Străbătând Isus toată Galilea, Iudea și Samaria și predicând pretutindeni, l-au ascultat o mulțime de oameni, dar nu toți au avut parte să-i cunoască chiar toate învățăturile. Apostolii l-au urmat însă în tot locul și, iată, așa i-a pregătit Domnul pentru înalta lor chemare. Dar știm, iubiiții mei frați, că predicarea lui Isus n'a fost numai cu cuvântul, ci și cu fapta și pilda vieții. Faptele lui le cunoaștem, căci a făcut bine tuturor, iar viața Lui a fost sfântă, lipsită chiar și de umbra păcatului. Petrecând Apostolii împreună cu Isus, i-au văzut faptele și i-au cunoscut viața în toate amănuntele ei. Iată, cum le-a dat Domnul prilej, ca și în acest chip să se însuflețească de învățătura venită din cer.

Știm, că Apostolii și-au împlinit slujba, la care au fost rânduiți. După pogorirea Spiritului sfânt s'au împrăștiat în toată lumea, vestind tuturor popoarelor adevărul propovăduit de Isus cu cuvântul, cu fapta și cu pilda vieții lor sfinte, așa cum îi învățase dumnezeescul lor Învățător, vânând oameni pentru împărăția lui Dumnezeu. Aceasta o fac și astăzi, căci Apostolia n'a încetat prin moartea sfinților apostoli. Lor le-au urmat episcopii și preoții, cari cu puterea primită dela Isus Hristos vestesc și astăzi cuvântul și mijlocesc darul lui Dumnezeu tuturor celor cari cred în numele cel sfânt al Lui. Fericiți cei cari ascultă cuvântul lor, după cuvântul Domnului, carele zice către sfinții Apostoli: Celce vă ascultă pe voi, pe mine mă ascultă și celce se lapadă de voi, de mine se lapadă. Iată, cea dintâiu învățatură a sfintei Evanghelii de astăzi.

Iar a doua învățatură, este pentru urmarea lui Hristos, pentru că, fraților, suntem datori și noi să-l urmăm, ca și apostolii, deși după altă măsură. Cuvintele »veniți după mine«, nu le spune Isus numai lui Petru și Andreiu, Iacob și Ioan, ci și nouă tuturor și lumii întregi. De pe fiecare foaie a sfintei Evanghelii ne strigă Isus Hristos aceleași cuvinte, iar noi, vai, cât de adese ne prefacem că nu le auzim. De ce ne chiamă Isus Hristos la el? Ca să ne aline durerile, fraților, și să ne ducă la

fericire. »Veniți la mine toți cei osteniți și însărcinați, — ne zice — și eu vă voi odihni pe voi«.

Ostenită și însărcinată e lumea întreagă astăzi, o lume a suferinții. Conducătorii popoarelor se silesc să pună capăt suferințelor, asta o fac de ani de zile, asta o scriu gazetele, asta se poștește în adunări și după asta suspină toate inimile omenеști. Ne mirăm, cum de nu se poate înfăptui această dorință a lumii întregi? E doar o dorință, care nu se poate împlini? Nu, fraților! Este o cale, care duce la alinarea suferințelor, e calea care duce la Hristos. Vrem noi o lume fericită? N'avem decât să-i punem o temelie puternică, iar temelia aceasta puternică se află în cuvintele Domnului: veniți după mine! O, de am înțelege-o noi asta, și mai ales de ar înțelege-o conducătorii popoarelor! Isus Hristos ne zice: Oameni buni, sunteți nefericiți? — Veniți după mine și vă voi face fericiți! O, de-am înțelege odată, că dacă vrem să se întoarcă înspre bine lucrurile noastre, nu avem, decât să ne aruncăm în brațele acele dumnezeеști, cari mereu ne stau deschise!

Iar a treia învățătură, e pentru părăsirea celor deșarte ale acestei lumi. Ați văzut pe cei patru Apostoli, cum și-au părăsit corăbiile și pe tatăl lor, pentru ca să urmeze pe Isus. Dela ei a poftit-o Isus asta, pentrucă i-a ales pentru slujba cea mare și grea a apostoliei.

Dar dela noi nu o poștește.

Au fost zeci de mii de oameni, cari au ascultat predicările lui Isus și au primit dumnezeasca Lui învățătură. Dar El n'a poftit dela ei, ca și dela Apostoli, să-și părăsească meșteșugul, casa și masa, pentru Evanghelie. Zacheiu a fost vameș și a urmat pe Isus, întorcând toate nedreptățile cari le-a făcut în vieață. Isus l-a primit, fără să poștească dela el să părăsească slujba de vameș. Când a înviat pe tinărul din Naim, nu l-a luat la sine, ca pe Apostoli, ci l-a dat mamei sale. Și alte multe pilde sunt în tot cuprinsul sfintelor Evanghelii. A poftit însă altceva: să părăsească păcatele și vieața păcătoasă, căci acestea sunt, cari leagă pe om de deșertăciunile lumii și îl îndepărtează de calea care duce la fericire. „Iată, te-ai făcut sănătos, — zice el orbului pe care îl vindecase, — de acum să nu mai păcătuiești!« Asta o zice și muiерii păcătoase și tuturor.

Când noi suntem încărcăți cu păcate, atunci urmăm pe diavolul, nu pe Hristos. Doar și diavolul ne strigă mereu: Veniți după mine, ca și Hristos. Il urmăm cu drag, pen-

trucă ne împlinește poftele trupului și a simțurilor și, totuș, nu ne simțim feticii, Adevărata fericire e urmarea lui Hristos, nu a diavolului. Poate că și lumea asta de aceea e așa nefericită, pentrucă prea urmează pe diavolul, prea s'au înmulțit fără-delegile, nedreptățile și răutățile. Prea mult stăpânește ura în locul iubirii, prea mult răsbunarea în locul iertării, prea mult lăcomia în locul cumpătului, prea mult trândăvia în locul strădaniei, și așa mai departe. Aceste sunt ca și umezeala, care sdruncină temelia unei case. Da, fraților, aceste sdruncină temelia casei sufletului nostru. Aceste trebuie să le părăsim, să le lăpădăm, dacă vrem noi să urmăm întru adevăr pe Isus, căci atunci vom împlini în măsura cuvenită nouă porunca lui cea sfântă: »Dacă vrea cineva să vie după mine, să se lapede de sine, să-și ia crucea sa și să vie după mine«.

Poate n'ar trebui să facem, frații mei, o prea adâncă cercare a sufletului nostru, pentru ca să înțelegem, că în măsură mai mare ori mai mică am cam alunecat pe drumul care duce la diavolul. De aceea nu ne putem afla liniștea — asta i adevărata cauză a nefericirilor, de cari suntem cuprinși, nu alta. Calea fericirii e deschisă inaintea noastră și ne-o arată Isus Hristos în sfânta Evanghelia de astăzi, când deschizându-și iubitoarele lui brațe ne zice cu glasul său dulce și dumnezeesc: *veniți după mine!*

SEPTIMIU POPA.

Predică pe Dumineca III după Rusale.

Căutați mai întâiu împărăția lui Dumnezeu și dreptatea lui, și acestea toate se vor adauge vouă Mat. 6, 33.

Sunt oameni cari cred, că numai pentru aceea i-a lăsat Dumnezeu pe pământ, ca să-și strângă avere, să trăiască îmbuibăți și să ajungă domni mari. Pentru averi și plăceri, ori pentru domnie, ei își vând omenia, și sunt gata să-și vândă chiar sufletul. Și Dvoastră cunoașteți oameni, cununați pe lege la sfânta biserică, cari își părăsesc muierea cea legiuită, și fug cu câte o prăpădită, ca să trăiască în desfrâu. Sunt alții, cari își părăsesc religia și se fac chiar și Turci, numai ca să ajungă domni mai mari. Iar despre lăcomia după avere nu trebuie să vă mai vorbesc, căci o întâlniți în toate zilele.

Acești oameni nu fac bine, căci averile, plăcerile și domniile din lumea aceasta nu pot să facă pe nimeni într'adevăr fericit.

Dupăcum ochiul vrea să vadă, tot așa și omul vrea să fie fericit, și până ce nu-și vede ajuns acest scop, se sbate ca peștele pe uscat. Poți să-i tai cuiva o mână, ori un picior; poți să-i scoți cuiva un ochiu, ori și pe amândoi: dar dorul după fericire nu-l poți smulge din pieptul nimănui.

Fericit e omul, care are tot ce-i trebuie, nu mai are lipsă de nimic. Pe deplin fericit este acela, care are tot ce-i trebuie și nu mai are nici o grijă de ziua de mâine, fiind sigur, că a scăpat de toate năcazurile și a ajuns în locul, „unde nu este durere, nici întristare, nici suspinare“. Să vedem acum, dacă bogățiile, plăcerile și domniile din lumea aceasta sunt ele în stare să ne asigure o fericire deplină și veșnică?

Mai înainte de toate chiar calea, pe care se câștigă acestea, e plină de trudă și de năcazuri, și împreună cu multe neplăceri. Țăranul, pentru ca să aibă grâu frumos, trebuie să are locul de 3 ori, și de câte ori se uită la cer cu inima amărită, pentrucă nu dă Dumnezeu drăguțul ploaie, care să înmoaie pământul. Câtă osteneală e cu plivirea! Și când holda e mai frumoasă, și-e mai mare groaza să nu vie o grindină, care să-ți prăpădească toată osteneala. — Cel ce ajunge domn, câtă bătaie de cap are 16 ani și chiar mai mulți, de numai Dumnezeu îl știe. Celce se ține de beții și de prostii, de câteori are durere de cap ori altă boală. — Vedeți dar, că averile, domniile și plăcerile nu-s fără dureri și fără de năcazuri.

Apoi chiar dacă ai ajuns să ai un lucru de acesta — avere, domnie ori plăcere — care crezi că te face fericit, oare poți-l păstra pentru toată vremea vieții tale? De unde știi, că nu vine peste tine vre-o nenorocire, apă, foc ori hoți? Și dacă nu vin acestea, la urmă tot vine hoțul cel mai mare, moartea, care te lasă gol-goluț, căci să nu crezi, că hainele, cu cari te pun în groapă îți vor ținea ție cald: ele sunt mernite, ca și trupul tău, să fie mâncare viermilor. Și până trăiești, cine te asigură, că nu vei fi bolnav, când toată averea nu și-e de nici o treabă? Ori dacă ai ajuns la ceva domnie, care crezi, că te face fericit, nu ești tu însuși acela, care știi, că n'o să fii până e lumea? Și apoi după cum te saturei dela o vreme chiar de mâncările cele mai bune, dacă le mânânci de multeori, — tot așa și-se face greață și de plăcerile, în cari

te-ai îmbuibat. — Așa e: de am avea toate cele dorite, și averi și plăceri și domnii, mai întâiu nu suntem siguri, că le vom avea întotdeauna; apoi chiar de le-am putea păstra, dela o vreme ne săturăm de toate.

O pildă minunată ne dă împăratul Solomon. Acesta a învățat mai întâiu atâta înțelepciune omenească, de nu era ca el nimeni pe lume, de aceea se și numește „înțeleptul Solomon“. La bătrânețe, socotind el toată învățătura, ce a avut-o, a zis, că nu e vrednică nimic, pentrucă nu e altceva decât deșertăciune și chinuirea minții (Eclis 1, 14). Când a văzut, că aceasta nu-l face fericit, a zis: „haide să-mi petrec, cum îmi cere inima!“ Și ne spune, ce a făcut, numai ca să-și facă după gustul său: „Ziditu-mi-am case, săditu-mi-am vii, făcutu-mi-am grădini și livezi, și am sădit într'ânsele tot felul de pom roditor. Făcutu-mi-am lacuri de ape, ca să ud dintr'ânsele dumbrava de lemne odrăslitoare. Avut-am slugi și slujnice, și robi am avut, mai mult decât toți ceice au fost mai înainte de mine în Ierusalim. Adunatu-mi-am argint și aur și avuțiile împăraților și ale țărilor. Făcutu-mi-am cântăreți și cântărețe și desfătărilor fiilor omenești, amestecători și amestecătoare de vin... Și tot ce au poftit ochii miei, n'am depărtat dela dâșii, și n'am oprit inima mea dela nici o desfătare... Și am căutat spre toate lucrurile mele... și iată toate sunt deșertăciune și chinuirea sufletului“ (Eclis 2, 4—11).

Da, căci nici una din acestea nu îndestulește pe om pe deplin, și când te crezi cu ele mai fericit, trec ca și sborul rândunicei, după care nici urma nu mai rămâne în aer. Iar omul rămâne în veci. Căci deși se desparte trupul de suflet la moarte, la învierea cea de apoi iarăș se unesc, pentru ca să nu se mai despartă în vecii vecilor. În lumea de dincolo de mormânt nu putem duce nici averile, nici plăcerile, nici domniile din lumea aceasta. Și bine să ne însemnăm: aici în lume nu trăim mai mult de 80—90 de ani, pe când în lumea cealaltă trăim milioane de ani, căci nu mai murim de loc. Omul cuminte se trudește și se ostenește, numai s'ajungă la bine. Și noi trebuie să ne trudim în lumea aceasta, care e numai ca o călătorie, ca să fim fericiți în lumea cealaltă.

Fericirea din lumea cealaltă e foarte mare, nu numai pentrucă e pe veci, ci și pentrucă ne îndestulește toate poftetele. Cei cari ați fost prizonieri în Rusia ori în alte țări, și v'ați întors acasă, ce bucurie ați avut, când v'ați văzut părinții,

nevasta și copiii! Așa-i că atunci nu ați fi schimbat nici cu regele? Și mama, ori nevasta, a căutat să vă facă ceva bun de mâncare: trebuia-vă, când aveți în fața ochilor voștri pe cei mai scumpi? Nu, căci vă săturați, văzându-i pe ei. Așa va fi și în ceriu: văzând pe Dumnezeu, care ne e mai scump ca părinții, ca soția și copiii, — altceva nu ne mai trebuie.

Fericirea cerească, după cum se numește în evanghelia de azi, împărăția cerului, o poate dobândi omul mergând pe calea dreaptă, ce ne-a arătat-o Isus Hristos. Această cale dreaptă, căreia îi mai zice și dreptatea lui Dumnezeu, o cunoaștem ascultând predica în biserică și învățând bine catehismul la școală. Dacă omul se silește să și facă aceea ce îl învață preotul, el ajunge la fericirea veșnică din ceriu, și totodată și aici pe pământ rabdă năcazurile mai ușor, durerile nu-l lovesc așa de tare, și, chiar de ar fi sărac, este îndestulit cu soarta lui. De aceea să căutăm a ne cunoaște cât mai bine credința și să ne dăm toată silința ca să împlinim poruncile ei, căci pe calea aceasta vom ajunge la fericire. Amin.

PAROHUL.

Predică pe Dumineca IV. după Rusalii.

»Doamne, nu sunt vrednic, ca să intri supt acoperemântul meu«. (Mat. 8, 8)

În partea nordică a Palestinei, se află Galilea, în care se întinde marea Galileii, sau a Tiberiadei, numită și lacul Genezaretului. În apropierea acestei mări este un munte numit »Muntele fericirilor«, fiindcă de pe acela a vestit Mântuitorul celor opt fericiri împreună cu alte învățături dumnezeiești, cari se pot socoti ca o carte sfântă de legi a împărăției domnului Hristos. Dătătorul acestor legi le-a întărit, îndată după publicare, cu două minuni. A vindecat un lepros în fața mulțimei noroadelor, ce-l încunjurau și, intrând în orașul Capernaum, așezat tot lângă marea amintită, a vindecat din depărtare pe fiul unui sutaș roman, care, deși era păgân, cinstia foarte mult pe Mântuitorul pentru viața lui sfântă, pentru învățăturile ne mai auzite și pentru minunile lui neîntrecute. Din cauza aceasta, socotind el pușinătatea sa, în asemănare cu mărimea dumnezească a Domnului Hristos, chemat să-i vindece fiul, a zis: »Doamne, eu sunt vrednic, ca să intri supt acoperemântul meu«. Cuvintele aceste

le rostim și noi, în momentele, în cari ne pregătim, să primim de oaspe al nostru pe același Hristos, dar sub altă formă, sub forma pâinei și a vinului în sf. Euharistie. Despre sf. Cuminecătură, această minune a iubirii și atotputerniciei lui Dumnezeu, cutez, să vă grăiesc eu astăzi, cerând ca harul Domnului să ne întărească credința.

Iubiți creștini, închipuiți-vă un părinte bun, care are fericirea să se bucure de mai mulți prunci ascultători, pe cari îi iubește cu tot focul inimei de tată. Părintele acesta odată se bolnăvește și, simțind, că i-se apropie sfârșitul, își chiamă fiii lângă patul său. Spune, pe rând, fiecărui, ce are să moștenească după el. Le dă povețe. Îi sfătuțește să fie buni. să se iubească și ajute împrumutat. Pe urmă, după ce le vorbește cât de mult ar dori să rămână cu ei deapaurarea, în ori ce formă, dar nu-i este cu putință, își înalță ochii și le cere binecuvântarea Părintelui ceresc. Astfel a lucrat și Domnul nostru Isus Hristos, dar în alte cadre, în cadrele potrivite aceleia, căruia toate sunt cu putință... Era Joi seara, înainte de Vinerea patimilor, când Mântuitorul a luat cina, cea din urmă cină, cu apostolii săi. Cu acel prilej a spus învățăcelilor săi cele ce aveau să se întâmple cu el și cu ei. Le-a dat învățături și povețe, legându-le de inimă, în mod special, ceea ce formează esența tuturor datorințelor creștinești: iubirea lui Dumnezeu și a deaproapelui, cum și rugăciunea carea isvorește din credință și întărește credința. A mângâiat pe aceia, pe cari îi numește fiii săi, spunându-le, că le trimite pe Spiritul Sfânt și că și el va rămânea cu ei, dar sub altă formă. Atunci, sculându-se Domnul Isus la masă, ia pâinea în preasfintele și preacuratele sale mâni, zicând: »*Luafi, mâncați, acesta este trupul meu, care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor*«, apoi paharul cu vin și zice: »*Beți dintru acesta toți, acesta este sângele meu al'legii cei nouă, carele se varsă pentru voi și pentru mulți spre iertarea păcatelor*«.

În momentul, în care s'au rostit aceste cuvinte, substanța pâinei și a vinului s'a prefăcut în trupul și sângele Domnului, rămânând numai formele acelora. Tot atunci a poruncit apostolilor, să facă și ei asemenea: »*Aceasta s'o faceți întru amintirea mea*«. În chipul acesta înțelepciunea, iubirea și atotputernicia lui Hristos au făcut, ca el să rămână deapaurarea cu noi. ceea ce ori cât de fierbinte ar dori-o un părinte, nu poate rămânea cu fiii săi după moarte. Multe lucruri mari și minunate a făcut Mântuitorul nostru, vindecând bolnavii numai cu cu-

vântul, alungând diavolii, poruncind vânturilor și mării, înviind morți și înviind însuș din morți, mi-se pare însă, că nici o minune pu-i mai mare ca sf. Euharistie, de cât care mai mare nu ne-a putut da, deși e atotputernic, mai minunat n'a putut plănui deși e preaînțelept și cu mai mult nu ne-a putut servi, deși e prea bun.

Sf. Euharistie este o taină nepătrunsă de mintea noastră, pe care o credem, pentru cuvântul aceluia, care o și săvârșește, fiind el cel ce aduce și se aduce. De altfel, câte lucruri există, deși pentru marea mulțime a oamenilor sunt neînțelese. Auzi la moment glasul celui ce vorbește cu tine din mari depărtări, dar nu vezi undele sunetului trecând prin sârma telefonului. Vezi lucrarea distructivă a bacililor în viața ofticosului, dar pe nenumărații dușmani, cari îi nimicesc plămânile, nu, numai întărindu-ți vederea cu microscopul. Când e vorba de sf. Taine, ochiul sufletului nostru îl întărim cu credința. Așa facem și în fața sf. Euharistii. Zicem ceea ce a zis sf. Petru, când Mântuitorul a promis această mare taină: Doamne, nu înțelegem, cum îți poți da trupul și sângele de mâncare și beaură, dar *»la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții de veci. Și noi am crezut și am cunoscut, că tu ești Hristos, fiul lui Dumnezeu celui viu«*.

Sf. Euharistie este în adevăr trupul și sângele, sufletul, omenirea și Dumnezeirea Domnului Hristos, cu toate harurile și cu toate vredniciile lui, dat pentru vindecarea și curățirea trupurilor și spre paza, luminarea și sfințirea sufletelor noastre. În această sf. taină Domnul ne mângăie, ca cel mai bun părinte, ne învață ca cel mai luminat dascăl, ne însoțește și povățuește ca cel mai bun păstor, ne ajută în lupte, ca cel mai prețios prietin, ne vindecă ca cel mai iscusit medic, ne sfătuiește ca sfetnicul cel mai luminat. Fiecare iubește viața și dorește să trăiască. Domnul Hristos, care a venit ca viață să avem și mai multă să avem, ne dă în sf. Euharistie cea mai frumoasă, mai puternică și mai lungă viață: *»Celce mănâncă trupul meu și bea sângele meu, are viață veșnică«*.

Iubirea nemărginită a bunului Isus l-a făcut, să întemeieze această taină pentru toți oamenii, din toate locurile și din toate timpurile. Întreagă lumea: mari și mici, bărbați și femei, sănătoși și bolnavi, drepti și păcătoși, toți sunt chemați să se înfrupte din binecuvântările sf. Euharistii: *»Veniți la mine toți cei osteniți și însărcinați și eu vă voi odihni pe voi«*. Nu este ținut pământesc

în care să nu fie cunoscută sf. Euharistie, în care Maiestatea Sa regele Hristos să nu simtă căldura inimilor, cari îl iubesc și cari i-se închină. Apoi nu trece nici o oră în noapte și zi, în care să nu se jertfească undeva Mielul nevinovat și nu este minut, în care să nu servească el spre întărirea și mângăierea sufletelor celor sănătoși, ori bolnavi. Aceasta tot așa va fi până la capătul lumii, căci zice Hristos: *»Iată, eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului«*.

Taina sf. Euharistiei e și în mijlocul nostru. Este pe aitarul bisericii noastre. Și aci e împăratul Hristos sub speciile pâinei și vinului în sf. Cuminecătură. Pentru el s'au adus jertfele de bani și muncă, când s'a ridicat și înfrumusețat acest locaș; pentru el se face curățenia și pentru el e tăcerea în biserică; lui i-se aduc flori și mai ales gândurile curate, virtuțile, cererile și rugămintele umilite ale credincioșilor, despre el se vorbește aici, inimile întristate lui îi spun năcazurile și durerile; dela el se cer binecuvântările peste întreprinderi; înaintea lui își varsă păcătoșii cu toată încrederea lacrimile pocăinții; el este centrul întregului cult, fiindcă e Soarele, care, luminând și încălzind, dă adevărata viață: Veniți, să ne închinăm și să cădem la Hristos.

O Doamne, cine poate fi în stare, să admire această minune a iubirii și a atotputerniciei tale și mai ales cine poate să-ți mulțumească deplin pentru acest dar neprețuit? Cu ce-ți vom răsplăti, bunule Isuse, pentru toate facerile de bine și, mai cu samă, pentru această sfântă Jertfă? *Păharul mântuirii vom lua și numele Domnului vom chema*. Ne vom purta față de Tine, Doamne, cu grija și cu evlavia, la cari ne face băgători de samă credința noastră. Și ori cât de mult am lucra pentru curățenia sufletelor, când ne vom apropia să te primim de oaspe în inimile noastre, privind cu un ochiu spre mărirea Ta, iar cu celalalt spre pușinătatea noastră, vom zice unul fiecare cu sutașul: *»Doamne, nu sunt vrednic, să întri supt acoperemântul meu«*. Amin.

SENIOR.

Predică la nașterea sf. Ioan botezătorul.

«El (Ioan) va fi mare înaintea Domnului. Nu va bea nici vin, nici beaură bețivă și se va umplea de spirit sfânt încă din pântecul mamei sale». (Luca 1, 14—15).

Biserica lui Isus Hristos, și în chip deosebit biserica de rit răsăritean, din cele mai vechi timpuri prăznuiește cu deosebită cucernicie nașterea aceluia, despre care însuși Mântuitorul a spus, că nu s'a născut mai mare decât el din muiere. De altcum, chiar și nașterea sf. Ioan botezătorul s'a întâmplat în mod minunat, avându-l, părinții lui Zaharie și Elisaveta la adânci bătrânețe, când omește vorbind nu mai puteau avea nici-o nădejde de copii. Îngerul, când îi vestește părintelui îndoelnic nașterea lui Ioan, îi spune apriat, că cel ce se va naște va fi mare înaintea Domnului. Nu se va socoti el pe sine mare, nici nu va fi mare înaintea oamenilor, ci *va fi mare înaintea Domnului*. Mărimea aceasta o va avea din faptul, că va merge înaintea lui Dumnezeu, îmbrăcat cu *spiritul și puterea lui Ilie*: Ioan botezătorul e rânduit și sfințit, încă din pântecul mamei sale, ca să gătească calea Răscumpărătorului lumii. Nașterea și viața lui, cuvântările și lucrările lui, vârtutea și mărirea lui toate au legătură cu Isus Hristos, toate se'ndreaptă spre El, ca și spre izvorul și centrul a tot ce-i bun, nobil și sfânt.

Menirea, slujba sf. Ioan botezătorul e, ca să facă cunoscut lumii, că Fiul lui Dumnezeu s'a făcut om, că cel așteptat și dorit de veacuri aieva a și venit între oameni și prin aceasta învățătura mângăitoare să pună temelie împărăției păcii și a iubirei, să așeze fundamentul solid, neclintit al împărăției lui Isus Hristos. În momentul nașterii lui Ioan cu tot dreptul a exclămat fericitul său părinte, Zaharie — fiind luminat de Spiritul sfânt — binecuvântat este Domnul, Dumnezeuul lui Izrail, pentru că a cercetat și a răscumpărat pe poporul Său. Și aieva, nu mai lipsea decât glasul puternic, răscolitor de suflete al marelui Ioan, ca să se arete în urmă și Mântuitorul. Ioan nu e lumina, care avea să mântuească și lumineze

lumea, ci datorința lui este să-l arete pe Isus lumii. Ioan prin glasul lui puternic, văzând pe Isus la râul Iordanului, a strigat în fața multimei, *iată. Cel-ce ridică păcatul lumii.*

Ca Ioan să-și poată împlini slujba lui aleasă, Isus l'a dăruit cu vaza, cu vârtutea și cu sfințenia de lipsă, ca să poată stăpâni toate mințile și să poată mișca inimile învârtoșate ale oamenilor. Daceea, sf. Ioan botezătorul, îndată ce s'a născut, a fost recunoscut și cinstit de mulțime ca și un trimis al lui Dumnezeu. Și îndată ce a început să grăească oamenilor adunați în jurul Iordanului, cu toții au dat crezământ spuselor lui, fiind ele în deplină conglăsurire cu așteptările inimei lor, cu frământările sufletului lor, chinuit și însetat după liniște și pacea adevărată a lui Dumnezeu.

Greutatea cea mai mare pentru Ioan nu era să convingă pe oameni, că Isus este Răscumpărătorul promis, cât aceea, să miște inimile lor, să-i îndepărteze de la calea fărădelegilor pe cari apucaseră și să-i ducă iară la Isus Hristos. Și ca să-și poată împlini și aceasta sarcină nespus de mare, Dumnezeu l-a dăruit cu darurile sale cele mai alese. El a fost înzestrat cu o sfințenie fără pereche, căreia asemenea de abia găsim la alții. De aceea, din cea mai fragedă tineretă tuge în pustie, unde a petrecut timpul în rugăciune și în faptele cele mai desăvârșite ale pocăinței. Se ruga și-și petrecea viața în pocăință, nu pentru păcatele sale, — căci doară era sfințit din sânul mamei sale, — ci pentru fărădelegile lumii, căreia avea să-i arete pe Isus.

Sf. Ioan botezătorul a și corespuns în chipul cel mai desăvârșit datorinței sale. A sbiciuit păcatele timpului său, fără nici o considerare la poziția socială a oamenilor. A combătut deopotrivă greșelele celor mari, ca și ale celor mici, ale bogaților ca și pe ale săracilor, ba glasul său de mustrare a răsunat cu bărbăție chiar și în curtea domnitorului. Răsplata ținutei sale neșovăelnice a fost închisoare și în urma decapitarea.

Atât de mare a fost efectul predicării sale, încât mulți credeau, că este Ilie profetul, alții îl socoteau de Moisi și mulți țineau, că este însuși Mesia cel așteptat.

În fața acestor păreri măgulitoare el își păstrează cum-pătul, se smerește sincer înaintea Domnului Dumnezeuului său, și vestește cu tărie, că nu se socotește vrednic, nici să deslege curelele încălțămintelor lui Isus Hristos, fiind el numai glasul celui ce strigă în pustie.

Cade-se, iubiți ascultători, să tragem și noi toate toloasele sufletești din considerarea vieții sf. Ioan botezătorul. Înainte de toate să învățăm a fi cu adevărat smeriți cu inima, precum a fost și el. De avem — pe lângă multele scăderi — și ceva bun în noi, să nu ne lăudăm cu aceea, să nu socotim, că aceea ar fi numai rodul tăriei și a voinței noastre, ci să recunoaștem, că am primit-o din mila lui Dumnezeu, deci Lui să-i dăm în primul rând mulțumită. Să ne convingem deplin despre adevărul, că dacă suntem înzestrați cu însușiri alese sufletești ori trupești, acelea ne sunt date și pentru folosul altora și mai pe sus de toate, pentru mărirea lui Dumnezeu. Este cineva între voi învățat, cucernic, blând ori avut, destoinic în aranjarea afacerilor lumesti, aceste însușiri să le deprindă, pentru a duce pe câți mai mulți la cunoașterea și iubirea lui Dumnezeu.

Să iubim apoi *dreptatea*. Aceasta virtute poartă să dăm fiecărui ce i-se cuvine și cum i-se cuvine. Să iubim binele și să-l cinștim, fie că-l vedem într'un bogat, fie că îl deprinde un sărac. Iar păcatul și răutatea s'o urâm și să cercăm s'o nimicim, ori cel puțin s'o împiedecăm, la ori și cine am aflat-o. Să nu măgulim răutatea cuiva, fiindcă este mare și bogat, ci, dacă n-o putem delătura, cel puțin s'o osândim în inima noastră.

Asemenea sfântului Ioan, să iubim faptele de pocăință: postul, rugăciunea și simplitatea, bunăcuvința în îmbră-minte. Prin post alungăm ispitele cele multe, prin rugăciune dobândim ajutoarele bogate ale lui Dumnezeu și prin bunăcuvință în îmbrăcăminte și ținuta noastră arătăm, că suntem adevărați următori ai poruncilor dumnezești și bisericesti.

Prin urmarea virtuților înșirate, cari se desprind vădit în viața sf. Ioan, s'ar alunga din lume trufia ne-săbuită ce bântue azi în lume, s'ar curma multele nedreptăți, cari se fac aproape fără rușine, spre a câștiga

bunăstare și avuție fără osteneală, și prin îmbrăcăminte cinstită și modestă s'ar cruța multă avere, ce s'ar putea folosi bine spre acoperirea atâtor neajunsuri, de cari suferă biata omenime.

Să ne nizuim, iubii ascultători, să urmăm virtuțile sf. Ioan și atunci prăznuim în adevăr după voia sf. Biserici și spre folosul nostru amintirea nasterii sf. Ioan Botezătorul.

TELLUS.

Predică pe Duminica V după Rusalii.

L'a rugat ca să treacă din hotarele lor. Mat. 8, 34.

Lucru ne mai pomenit ne spune evanghelia de astăzi, Domnul Isus vindecă un îndrăcit, pe care-l chinuia foarte cumplit necuratul. Ca să le dea oamenilor învățătură, că astfel de pedepse vin peste ei din pofa prea mare după averi, pe dracii scoși îi trimite în turma de porci, cari se aruncă în apă și se îneacă. Atunci oamenii, dorind se rămână cu bogățiile lor, ca să și le poată păstra, au rugat pe domnul ca să plece de la ei.

Istoria aceasta ne umple de îngrijorare, căci și astăzi se găsesc destui oameni, cari mai mult țin la averi, decât la Dumnezeu. De aceea vom căuta să cunoaștem cuprinsul evangheliei de azi, ca să nu greșim, ca și Gadarenii.

Aproape de marea Tiberiadei, pe lângă care a umblat Mântuitorul foarte mult, este un oraș cu numele Gadara. Isus a venit odată cu luntrea pe mare, spre acel oraș și cât ce s'a scoborât pe țârm, au alergat la el, în ruptul capului, doi îndrăciți. Unul dintre aceștia era foarte nenorocit. El nu locuia în case, ca oamenii, ci numai în munți, în peșteri și mai ales în mormânturi. În partea aceasta a Palestinei pământul e stâncos, și pențrucă Jidovii nu țineau pe morți trei zile, cum îi ținem noi, ci în ziua cea dintâlu îi și îngropau, ei trebuiau să facă gropile mai înainte. În astfel de gropi goale locuia acest îndrăcit. El nu putea suferi pe sine nici o haină, căci toate praf le făcea. Era ca turbat, și de aceea au încercat în mai multe rânduri să-l lege cu lanțuri la mâini și la picioare; însă nu i-au putut găsi lanțuri, pe cari să nu le rupă. Il chinuia necuratul așa de rău, de nu-l lăsa să se o-

dihnească nici ziua, nici noaptea. Bietul om nu mai știa ce să facă, pentru ca să-și aline durerile. Lua pietrii ascuțite, cu cari își tăia fața obrazului și tot trupul și cu părul sburlit alerga — într'adevăr nebun — urlând așa de urât, încât băga spaimă în toată lumea. Ne putem închipui, cum se îngroziau oamenii, când îl vedeau eșind din gropile morților, gol, plin de sânge și urlând ca un sălbatec!

Încercat-au să-l liniștească părinții și neamurile, fără nici un folos. Ispititu-l'au în tot chipul medicinei și făcutu-i-au rugăciuni preoții, însă toate au fost în zadar. Dar Dumnezeu, care poartă grije și unui firicel de iarbă verde, nu l'a uitat nici pe acest om. Când s'a apropiat Domnul de orașul Gadara, de unde era îndrăcitul acesta nenorocit, îl duc în fața lui Isus. Necuratul, ori mai bine zis: necurații, căci erau mai mulți în om, numai decât l'au cunoscut, și i-au zis: „ce este nouă și ție Isuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici înainte de vreme ca să ne muncești pe noi?“ (Mat. 8, 29). — Omul bolnav, când mai ese pe afară, mai vede, ori mai aude câte ceva și astfel își mai uită de dureri. Tot astfel și necuratul când ese din iad, locul lui de suferințe, pare că nu simte așa de tare chinurile, deși nu scapă de ele nici odată; după cum nici ofticosul, care ese la aer curat, nu lasă oftica în casă, ci o duce în pieptul său. Așa mai uită câte ceva din suferințe diavolul, până ce este în lume. Și după cum cânele cel turbat crede, că-și mai alină durerea, mușcând și vărsând și în alții veninul său: tot așa și necuratul are o mângâiere oarecare, îndemnând și pe alții la păcate și nădăjduind, că o să tragă tot mai mulți tovarăși de suferințe în iad. Diavolii credeau, că au voie slobodă să umble prin lume și se ispitească pe oameni până la capătul lumii. Când colo iată că vine Isus, ca să-i trimită la locul lor de osândă, mai înainte de judecata din urmă.

Când diavolii l'au întrebat pe Domnul, de ce a venit mai înainte de capătul lumii, Isus le-a răspuns tot cu o întrebare: „cum îți este numele?“ La aceasta diavolii cari erau în om, au zis: „leghion îmi este numele, căci mulți suntem“ (Marcu 5, 9.) Leghion se numia la Romani regimentul și în el erau 5—6 mii de feciori. Tot atâția erau necurații și în acest nenorocit. Dracii se roagă de Domnul să nu-i scoată din părțile acelea (Marcu 5, 10), unde se vede, că se simțeau foarte bine, și dacă e vorba să-i scoată din om, să-i bage în turma cea de

porci din apropiere. Domnul nu le-a împlinit toată rugarea, căci i-a trimis în turma cea de porci, cari toți, cam 2000, s'au aruncat și s'au înecat în mare.

Păzitorul porcilor a rămas uimit de ceea ce a văzut, și numai decât a alergat în oraș, ca să spună oamenilor ceea ce s'au întâmplat, și mai ales cum au fugit porcii în mare, de s'au înecat. O mulțime de oameni vin în câmp, unde găsesc pe Isus, și, la picioarele lui, pe cel ce fusese îndrăcit. Acum era liniștit, obrazul lui curat, tot trupul îmbrăcat, și fața lui era veselă, iar mintea lui limpede. Oamenii și-au adus aminte de acest om, cum l'au fost cunoscut mai înainte. Cu toții au rămas uimiți.

Dar mintea lor n'a judecat mai departe. De altă dată, când a fost Domnul în Capernaum, care nu era departe de Gadara, și a vindecat pe un slăbănog, tot poporul lăuda pe Dumnezeu pentru această facere de bine, zicând, „că nici odată n'am văzut așa“ (Marcu 2, 12). Dar ce le pasă Gadarenilor de suferințele acestui om? Ei nu se gândesc nici la groaza, ce o băga el în toată vecinătatea aceea, ci gândul lor e la porci. Ar fi putut să se înnece și 2000 de oameni, și ei nu simțeau atâta durere, ca după porci, cari le sunt lor mai scumpi chiar decât Dumnezeu. De aceea îl și roagă pe Domnul să plece dela ei.

Ce credeți, lubiții mei, dacă am fi fost noi în locul Gadarenilor, oare tot așa ne purtam?..... De sigur că nu. Noi am fi căzut în genunchi la picioarele Mântuitorului și nu am fi știut, cum să-i mulțumim pentru binele, pe care l'a făcut acestui îndrăcit. Apoi l'am fi rugat să rămână totdeauna cu noi, și, de dragul lui, am fi fost în stare să ne lăsăm nu numai de păcate, dar să ne dăm chiar toată averea.

Să băgăm bine de seamă, că Domnul Isus e cu noi, în toate zilele, în sfânta cuminecătură. Să-l iubim nu numai Duminica și în sărbători, când mergem la biserică, ci și peste săptămână, aruncându-ne mai adese ori ochii spre sfânta biserică și zicând câte un Tatăl nostru. Atunci să fim mai fericiți, când suntem aproape de dânsul, căci tot lângă Dânsul vom fi fericiți și în ceriu. Amin.

Predică pe ziua ss. Petru și Pavel.

„Tu ești Petru, și pe această piatră voi zidi Biserica mea“. Mat. 16, 18.

Impăratul Solomon, cum cetim în sf. Schiptură (III Imp. 6.), zidind biserica din Ierusalim, ca și care mai pompoasă și mai măreață n'a fost pe vremile azelea, a poruncit să se zidească la ușa bisericii doi stâlpi. Pe unul l'a numit: *cârmuitor și cap al bisericii*, iar pe celalalt: *tăria bisericii*. Testamentul vechiu a trecut cu venirea Domnului Hristos. Acești doi stâlpi au inchipuit de mai înainte, au prefigurat pe cei doi stâlpi sufletești ai adevăratei biserici a lui Hristos, pe ss. Apostoli Petru și Pavel, a căror pomenire să prăznuște astăzi. Cel dintâiu: Petru a fost capul și cârmuitorul, mai marele Bisericii întregi, dela un capăt al lumii până la celalalt; iar sf. Pavel, prin zelul, însuflețirea neînfrântă, cu care a predicat evanghelia adevărului în toată lumea cunoscută atunci, fără frică și necunoscând osteneală, s'a făcut tăria bisericii.

*

Și intru adevăr, iub., Domnul Hristos a câștigat Biserica cu scump Sângele său și a așezat-o și deplinit-o prin Spiritul Sfânt. După înălțarea sa la ceriu capul ei nevăzut: Domnul Hristos, Mântuitorul, n'a lăsat-o singură, fără sprijin și îngrijire. A ales mai nainte pe sf. Petru de capul și mai marele Bisericii întregi, al apostolilor, episcopilor, preoților și credincioșilor, prin cuvintele ce le-ați auzit în sf. evanghelie de astăzi, și prin acele de după învierea din morți: »*paște oile (apostolii, episcopii) mele, paște mieluşei (credincioșii) mei*«. Credința sf. Petru a pus-o de fundament, de temelia neclătinată a Bisericii și pe el l'a pus de mai marele ei: »*Eu m'am rugat pentru tine să nu scadă credința ta, și tu întorcându-te întărește pe frații tăi*«. Apostolii au cunoscut totdeauna, că numai în unire cu sf. Petru pot să fie apostoli adevărați. După învierea Domnului, ingerul trimite pe femeile sfinte la apostoli, și la Petru deosebit, să le spună vestea de bucurie. Sf. Pavel după alegerea sa de apostol își ține de datorință, să se anunțe la mai marele apostolilor. —

El botează pe cel dintâiu păgân, pe Corneliu sutașul, deschizând porțile raiului tuturor oamenilor, evrei și păpâni de-opotrivă. El deschide cel dintâiu sinod (săbor) al apostolilor, și hotărârile acestuia el le întărește; cu un cuvânt lumea întreagă l'a cunoscut de căpetenie a Bisericii Domnului Hristos.

Mare cinste i-a dat și sus l'a înălțat Domnul! Din pescar sărac, necunoscut, neînvățat până atunci, l'a pus peste sufletele tuturor neamurilor din lume; l'a pus de străjar al credinței adevărate, de cap poruncitor al Bisericii, care cuprinde întreg pământul și tot felul de oameni. Dacă l'a cinstit astfel Dumnezeu, încât l'a pus stăpân al lumii, să cuvine să-l cinstim și noi cu atât mai vârtos.

*

Dar sf. Petru a murit și el, fiind muritor. Credința sa neclătinată și iubirea fără margini față de Mântuitorul le-a pecetluit cu sânge: în anul 67. d. Hr. împăratul Neron l'a restignit pe Cruce, și încă cu capul în jos, căci nu s'a ținut vrednic să fie răstignit ca Dl Hristos! Și Dl a lăsat oare Biserica sa fără cap, turma cuvântătoare credincioasă fără păstor, credința fără sprijin? Tocmai atunci era mai mare lipsă, căci era destul să-ți faci cruce, să mărturisești pe Hristos de Dumnezeu: ca să fii omorât; trebuia să existe, să fie cineva, care să nu lase să se împrăstie și să slăbească credincioșii prigonți. O, Domnul Hristos a grijit de Biserica sa, a iubit-o și a apărat-o. A grijit să aibă cap văzut: urmașul sf. Petru în scaunul episcopesc din Roma, unde acesta păstorise 25 ani, a moștenit și puterea sufletească pentru toată lumea creștină, peste Biserica întreagă. El era dătător de legi pentru lume; el cârmuia prin puterea dată lui, și omului acelaia i-se supuneau nu numai călugării și preoții, ci și vlădicii (episcopii) metropoliții, patriarhii, împărații, regii și toți credincioșii, dela un capăt al lumii până la celalalt. Sf. Ioan, evangelistul iubit de dl Hristos, pe episcopii cari nu se înțelegeau între sine în unele lucruri și legi bisericești, nu i-a împăcat el, ci i-a trimis la episcopul dela Roma, urmașul sf. Petru (de ex. sf. Victor I). Așa a fost apoi totdeauna: și învățăceii sf.

apostoli, și toți credincioșii se supuneau urmașilor lui Petru și împlineau poruncile lor sufletești.

Diavolul a vrut însă să facă desbinare în Biserica Dlui Hristos, ca oamenii să nu se mântuiască, și a și făcut adeseori. Urmașii sf. Petru au fost huliți, gonți, batjocoriți, inchiși și foarte mulți omoriți pentru credința Dlui Hristos. Și totuși... De atunci au trecut 1900 ani. Împărații, cari cuprindeau lumea întreagă, de credea că în veci nu se vor pustii, împărați, cari s'au crezut atotputernici, că-s dumnezei pământeșu și cari așteptau supunere și închinare ca niște dumnezei dela supușii lor: au perit toți și toate, ca pleava, s'au pierdut în noaptea uitării și în întunecul nimicirii. Ați văzut voi înșivă, cum casa domnitoare a Habsburgilor, care peste 300 ani a stăpânit vre-o douăzeci de țări și neamuri, într'o bună zi și-a pierdut puterea și țările... Dar apoi țarul Rușilor care avea țară mare, ca și care nu a fost în zilele noastre: el ucis, țara puternică pustiiată și dusă la sapă de lemn de răscoalele dinlăuntru și de conducători fără Dumnezeu. Toată puterea trece pe pământ; atâtea țări și împărății mari s'au pustiiat, atâtea tronuri puternice s'au surpat; dar casa domnitoare a sfântului Petru trăește și va trăi în veci. Urmașii lui, în mijlocul celor mai grozave și mai tulburi vremuri, au stăpânit sufletele, și episcopul acela în reverendă albă stă nemișcat, neclintit, ridicând crucea sus, grijind și păstrând credința ceea adevărată și sufletele nemuritoare, stăpânind »urbi et orbi« »orașul și lumea«. Urmașul al 263-lea al sf. Petru, Piu al XI-lea, tocmai așa e cap al Bisericii astăzi, ca și înaintașii săi în cele 19 veacuri. Și pe când împărățiile lumesti sunt apărate de milioane de soldați, puști, tunuri și bombe: pe urmașul sf. Petru, pe Papa nu-l apără nici un soldat, nici un tun, nici arme, numai dragostea caldă alor 370 milioane de catolici și cuvântul Domnului: »cu voi sum până la capătul veacului«. Dar aceste sunt mai tari, decât orice armată, tun și pușcă, și după făgăduința aceluiaș Domn Iesus Hristos, știm de sigur, că Biserica noastră zidită pe piatra credinței unite cu sf. Petru și cu Roma urmașilor lui legitimi și puși de Domnul, va sta până la capătul veacurilor: »porțile iadului nu o vor învinge pe ea«.

Minunată este dragostea Domnului Hristos, care grijește cu atâta putere de Biserica sa pe pământ, propovăduitoarea și apărătoarea dreptei credințe! Fiți mândri că sunteți membri ai Bisericii dreptcredincioase a Domnului Hristos. Păziți cu tărie credința voastră, în unire cu capul văzut al Bisericii sfinte; respingeți uneltirile diavolului și a uneltelor lui, când ar vrea să vă rupă dela sinul maicii voastre! Înainte cu Dumnezeu, ca membri neclintiți ai acestei sf. biserici, și atunci prin marele apostol Petru vom câștiga biruința sufletească aici, și el ne va deschide apoi împărăția cerurilor, ceea ce doresc tuturoră. Amin.

Preot GH. M. PTEANCU.

Insemnări.

Mihail Eminescu și catolicismul. E de sigur o remarcabilă coincidentă, că geniile cele mai mari ale omenirii, chiar dacă n'au aparținut religiei catolice, au avut convingeri, și de atâtea ori, și simpatii catolice. Bine înțeles, aici nu e vorba de scriitori născuți și crescuți în catolicism, cum e bună oară Dante Alighieri la Italieni, Calderon de la Barca la Spanioli, Shakespeare la Englezi, Chateaubriand la Francezi, Sienkiewicz la Poloni etc., ci de scriitorii acatolici. Nu e numai o întâmplare oarbă, că *Goethe*, de pildă, care s'a considerat vieța sa întreagă un păgân, cătră sfârșitul vieții sale începe a recunoaște, nu numai superioritatea morală indiscutabilă a creștinismului față de orice sistem etic vechiu sau nou, ci și superioritatea catolicismului față de oricare altă religie creștină și îndeosebi față de luteranism. Sunt cunoscute paginile lui de paralelă zdrobitoare între catolicism și protestantism publicate în autobiografia sa. Se știe de asemenea și încheierea și întreagă prelucrarea operei sale principale „Faust”, în concepții și acorduri de mulțori atât de catolice. Asemenea nu poate să fie o întâmplare oarbă sau o simplă curiozitate faptul, că și celalalt mare scriitor german, luteran în ce privește religia și el, *Frederic Schiller*, și-a ales majoritatea subiectelor sale dramatice din lumea catolică, nu din cea protestantă (Don Carlos, Maria Stuart, Fecioara de Orleans etc.) (Vezi

și *Ioan Georgescu*, Istoria bisericii creștine universale. Blaj 1921, p. 254).

Mai nou ne cade foarte bine să constatăm, că și *Mihail Eminescu*, cel mai mare geniu literar pe care l-am avut noi României, încă s'a cugetat serios să treacă la catolicism. Că el avea în momentele lui de adevărată inspirațiune artistică și de superioară îndrumare culturală convingeri catolice, aceasta o știam de mult. Minunata lui culegere de articole și cugetări politice, filosofice, literare, critice etc. apărute de abia în timpul din urmă, ne-a convins deplin despre aceasta. Articolul său „Religia“, publicat în volumul de „Articole politice“ apărut la Minerva în București 1909 și reprodus mai nou și de dl I. Georgescu, la sfârșitul istoriei sale pag. 312 și urm., este cea mai frumoasă apologie a catolicismului scrisă în limba română.

Dar iată că vine mai nou dl Iacob Negruzzi, fost secretar general al vestitei societăți literare dela Iași „Junimea“ și vreme îndelungată redactor-șef al revistei „Convorbiri Literare“, omul care a cunoscut foarte bine pe toți membrii numitei societăți și mai ales pe colaboratorul revistei amintite, și într'un volum bine documentat de „Amintiri“ ne povestește că Eminescu, îndrăgind pe Veronica Micle, cunoscuta poetă originară din Ardeal, îi făcea propunere să treacă amândoi la catolicism și să se cunune la olaltă după moartea bărbatului ei, fiindcă singur catolicismul ia în serios afacerile inimei și nu admite divorțurile sau despărțeniile, care au ajuns o adevărată plagă socială în biserica orientală. Să nu licărească oare și în această propunere a marelui nostru scriitor și poet aceeași intuiție genială a adevărului, a singurului adevăr mântuitor, care strălucește atât de luminos și din paginile sale despre elogiul catolicismului?!

Cine vrea să se convingă, să deschidă volumul *Iacob Negruzzi*, Amintiri din „Junimea“. București, Vieța Românească, pag. 277).

Ixigrec.

Posta Redacțiunii.

Ne îmbulzește materialul și așa numai pe rând putem da cele trimise.

Blaj. Tipografia Seminarului teologic greco-catolic.